

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879.

Första Kammaren.

N:o 37.

Onsdagen den 7 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sistlidne dag och protokollet för den 29 April.

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan, att kostnader, föranledda af framställningar till främmande regeringar rörande förbrytares utlemnande, måtte bestridas af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

*Extraditions-
kostnaders be-
stridande af
förslagsansla-
get till fångars
vård och
underhåll.*

Friherre Hochschild: Det var den 25 Januari jag i Kam-
maren afgaf den motion, som nu den 7 Maj förekommer till be-
handling. Den långa tid, som sedan dess förflutit och de många
viktiga ärenden, hvilka derunder blifvit handlagda, hafva troligen
haft till följd, att Kammaran icke längre kunnat i minnet förvara
denna motions innehåll. Jag ber därför få i korthet redogöra för
anledningen till densamma och för det mål jag dermed efter-
sträfvat.

Det har blifvit en plägsed hos våra myndigheter att, då per-
soner, som brutit mot lagarne och begifvit sig ur riket, skola efter-
sättas, icke företaga någon åtgärd för att erhålla extradition, med
mindre den eller de personer, som blifvit lidande genom brottet,
förbundet sig att af egna medel bestrida extraditionskostnaderna.
Ett sådant förfaringssätt har alltid förefallit mig särdeles betänkligt,
dels därför att man härigenom icke längre är i tillfälle att låta la-
gen vara lika för alla, dels ock därför att man genom sådant till-
vägagående, efter min uppfattning, icke fullkomligt uppfyller sina
skyldigheter mot de främmande stater, med hvilka man ingått ex-
traditionstraktat. Det har under de senare åren temligen sällan in-
träffat, att extradition blifvit begärd, men för hvarje gång har samma

*Extraditions-
kostnaders be-
stridande af
förslagsansla-
get till fångars
vård och
underhåll.
(Forts.)*

förfaringssätt iakttagits, att, innan någon åtgärd skett från svenska regeringens sida att begära extradition, den förfördelade fått särskildt förbinda sig att betala kostnaderna härför. Senast inträffade detta förliden sommar, då en brottsling extraditerades från Förenta Staterna, och det väckte då mångens harm och andres stora förvåning. Det torde icke af någon kunna bestridas, att en öfverhets skyldighet är att tillse, det brottslingar blifva gripne och straffade. Den enda fråga, som skulle kunna syntas tvifvelaktig, är den, om denna skyldighet förminskas derigenom, att lagbrytaren lyckats komma utom det samhälle, mot hvars lag han brutit. Att så i fornda tider varit fallet, är visserligen sant, men då voro ett lands gränser snart sagdt i många afseenden öofverstigliga, då funnos inga jernvägskommunikationer, då florerade passtvånget, och då var det nära nog omöjligt för en brottsling att komma bort från en stats område. Sedan lättare kommunikationer uppstått, är det ej längre svårt för en brottsling att undkomma, och allmänna rättsmedvetandet har också dermed så att säga vidgats i tillämpningen. Det fordrar nu mera, att äfven den skall straffas som rymt ur riket.

Vi hafva här att tillse, att staten iakttager sina på grund af extraditionstraktater åtagna förbindelser mot andra stater. Det kan ej vara rätt eller ens tillåtet att exportera brottslingar till främmande länder att der gå lösa. Jag undrar, hvad vi här skulle tänka, om från främmande land hit komme någon, om hvilken vi visste, att han begått så groft brott inom ett annat samhälle, att hans extradition på grund deraf kunde begäras och om vederbörande regering likväl försummade att begära den. Måne det ej skulle af oss anses såsom en rättmätig orsak till missnöje?

Jag har på grund häraf framställt min vördsamma motion och med densamma afsett allenast, att Riksdagen skulle såsom sin åsigt uttala, att Kongl. Maj:t är berättigad att för extradition använda de medel, som äro ställda till Kongl. Maj:ts förfogande under förslagsanlaget till fångars vård och underhåll. Jag anser att, på samma grund som kostnader för häktning och transport af fångar inom landet bestridas af detta anslag, böra äfven dylika kostnader bestridas af samma anslag, då den, som skall gripas, vistas utom riket, blott han uppehåller sig inom en stat, med hvilken vi hafva ingått extraditionstraktat.

Jag är det Tillfälliga Utskottet mycket tacksam därför, att det erkänt den grundsats, jag uppställt, hafva stor betydelse, men jag kan icke fullkomligt erkänna riktigheten af de skäl, Utskottet anfört till stöd för sin hemställan, att motionen icke måtte till någon Kammarens åtgärd föranleda. Det första af dessa skäl är, att »allmänna rättskänslans fordran af straff å en brottsling icke synes kunna tillerkännas samma tillämpning, sedan brottslingen upphört att finnas i det samhälle, mot hvars lagar han brutit». Det är mig omöjligt att fatta ett sådant resonnement. Naturligtvis kan man finna det beqvämt att blifva af med dåligt folk, men man får icke för att vinna ett sådant mål försumma en pligt emot samhället. Vi hafva här sett beklagliga exempel på, huru lättsinnigt man behandlar andra stater i afseende å rymda brottslingar, i det man icke

reklamerar dessas extradition. Men ej nog dermed; äfven värre fall hafva förekommit, att för någon tid sedan en person, hvilken brutit mot lagarne här, blef afsänd till en främmande stat, med hvilken vi dock lefva i vänskapsförhållande. Det var från Stockholm och genom polisens försorg som en sådan individ skickades utrikes. Det är i sanning högst märkvärdigt, att sådant kunnat ske. Det andra skälet, hvarför Utskottet icke finner sig tillfreds med förslaget, hemtar Utskottet från kostnaderna, hvilka Utskottet finner så betänkligt stora, att deri skulle ligga skäl till afslag. Utskottet anför härvid några siffror för att stödja sin åsigts rättighet. Jag vet icke, hvarifrån Utskottet fått dem, men de öfverensstämma alls icke med de sifferuppgifter, jag varit i tillfälle förskaffa mig. Utskottet säger, att en extradition år 1878 kostat 13,885 kronor, men efter de uppgifter, jag erhållit, har samma extradition kostat 225 pund eller omkring 4,000 kronor. I ett annat fall år 1874, säger Utskottet, uppgingo kostnaderna till 4,380 kronor. Enligt den uppgift jag har, är äfven detta ett misstag, ty extraditionskostnaden utgjorde då — siffran är märkvärdigt nog densamma — 4,380 *dollars* eller vid pass 17,000 kronor, i denna sista summa ingick dock ett betydligt arfvode åt en advokat samt kostnader för detektiver i Amerika, hvilket slag af utgifter under vanliga förhållanden det icke bör åligga staten att betala, ty staten skulle betala kostnaderna endast för sjelfva häktandet och transporten. Det sistnämnda beloppet är derföre icke fullt bevisande. Det förslagsanslag, hvarifrån penningar skulle tagas, är i allt fall fullkomligt tillräckligt, efter hvad vi kunnat finna, genom hvad Kongl. Maj:t tillkännagifvit för innevarande Riksdag, ty i protokollet öfver Justitiärenden, i anledning af ifrågasatt bidrag till en uppfostringsanstalt vid Hall, tillkännagifves, att betydliga besparingar förefinnas å detta anslag. Vi hafva ock sett, att extraditionsfall förekomma sällan, eller hittills hvart fjerde eller femte år med en kostnad hvarje gång af i medeltal fem å sex tusen kronor, — Utskottets finansiella betänkligheter synas mig derföre icke ega någon betydelse.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag tror, att Kongl. Maj:t redan nu är berättigad att å förslagsanslag till fångars vård och underhåll anvisa medel för extraditionskostnaders bestridande, tillåter jag mig yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Carlheim-Gyllensköld: De skäl, som föranledt Utskottet att afstyrka bifall till ifrågavarande motion, äro egentligen af formel natur och återfinnas i sista delen af betänkandet. Ett godkännande af motionärens förslag skulle efter Utskottets mening verka derhän, att Riksdagen i viss mån afsade sig beslutanderätten i afseende på användandet af statens medel, hvilket icke kan vara som sig bör. Ett annat formellt skäl är, att Utskottet, såsom varande tillfälligt, ansett det icke tillkomma sig att föreslå åtgärder, hvilka kunde inverka på budgeten. Dessa begge skäl hafva syns Utskottet tillräckliga för att afstyrka motionens godkännande.

*Extraditions-
kostnaders be-
stridande af
förslagsansla-
get till fångars
vård och
underhåll.
(Forts.)*

*Extraditions-
kostnaders be-
stridande af
förlagsansla-
get till fångars
vård och
underhåll.
(Forts.)*

Vidkommande sjelfva saken har Utskottet åtminstone i viss mån varit af lika mening med motionären; men då Utskottet ansett sig icke kunna på annat sätt, än som skett, ingå i pröfning af förevarande fråga, har Utskottet icke funnit anledning att bestämdt uttala sin åsigt i sjelfva saken. Hvad beträffar de af Utskottet lemnade sifferuppgifter hafva dessa bekommit från Öfverståhållare-embetets kansli, och möjligt är, att de ej äro fullt rigtiga; men i så fall ligger detta icke Utskottet till last.

Jag anhåller vördsamt, att Kammaren behagade bifalla Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad och Herr Tal-
mannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till utlåtandet dels afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, framställes proposition på bifall till utlåtandet och besvarades med ja.

*Särskilda läro-
planer för den
klassiska och
den reala linien
vid allmänna
läroverken.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid rikets allmänna läroverk.

Herr Ribbing, Sigurd: Den motion, hvaröfver betänkande nu föreligger och som blifvit af Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskott afstyrkt, utgår från erinringar om uttalanden, dels till statsrådsprotokollet, dels af Riksdagen och dels i denna Kammare sistlidet år af då varande Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, hvilka alla gå derpå ut, att det vore af vigt, att undervisningen å båda linierna vid elementarläroverken finge, ostörd af hvarje inflytande af eller konsideration för den andra linien, ordnas med hänsyn till dess särskilda ändamål. Från relation af dessa uttalanden fortgår motionen, så i framställningen som i slutpåståendet, till yrkande af att den grundsats, som erkänts riktig, måtte få komma till användning med hänsyn till de läroverk, som *icke* hafva två linier utan endast en linie. — Så länge motionen inskränker sig till anförande af de nyssnämnda allmänna grundsatserna, vinner den, naturligen, Utskottets fulla bifall. Annorlunda blir förhållandet, när fråga väckes att låta de allmänna satserna komma till tillämpning och förverkligande. Då anför Utskottet skäl deremot, som, enligt Utskottets åsigt, föranleda, att motionen bör afslås. Jag önskar, vid en hastig öfverblick öfver dessa Utskottets skäl, att, först och främst, uttryckligen hafva erinrat, att motionen *icke* afser någon läroplans upprättande för de läroverk, som ega två bildningslinier, mer eller mindre fullständigt förenade. Den afser således *icke* att i någon mån ändra *dessas* läsordning. Den afser *endast* att vinna en läsordning för de läroverk, som hafva undervisning *blott* på den ena af de båda linierna, och det så, att dessa läroverks läsordning må inrättas med

uteslutande hänsyn till samma läroverks eget ändamål. Om man nu kvarhåller detta och icke sammanblandar det med något annat, är det först och främst klart, att när Utskottet mot motionens *behöflighet* säger, att det är, i afseende på de särskilda liniernas särskilda ändamål, redan gjordt allt hvad som under nu varande förhållanden kunnat ske, denna tanke och detta påstående här sakna giltighet. 7 § i Kongl. Maj:ts nädiga stadga för rikets allmänna läroverk af den 1 November 1878 säger, i början, att de allmänna läroverken äro sådana, hvari gemensamhet finnes i undervisningen på begge linierna mer eller mindre fullständigt — och för *dess*a, så beskaffade läroverk blir då Kongl. Maj:ts stadga i sin fortsättning lag och förordning. Men om *sådana* läroverk är i motionen *icke* fråga. Det är i motionen, till yttermera visso med kursiv stil, sagdt, att det icke är för dem, som hafva begge bildningslinierna mer eller mindre förenade, utan blott för dem, der förening af bildningslinierna *icke* förekommer, som upprättande af läroplaner begärts. Qvarhåller man detta, är det, vidare, uppenbart, att motionen handlar icke, såsom Utskottet säger, och mot bifall till densamma anför, om *omarbetande* af befintliga undervisningsplaner, utan den handlar om *utarbetande* af läroplaner, som icke finnas till, särskildt för läroverk med undervisning blott på en linie. Likaså och af samma skäl är ock uppenbart, att, då Utskottet såsom motiv för afslag åberopar, att förändrade undervisningsplaner så nyligen blifvit af Kongl. Maj:t fastställda, en sådan förändring icke kan hafva skett i afseende å det, hvarom motionen handlar; för att förändra något fordras till att börja med, att det skall finnas till, som skall förändras, men här finnes ingen stadga, afsedd uteslutande för tillämpning på läroverk med endast en linie. Den stadga, som finnes, är för läroverk med *båda* linierna.

Af alla de mot bifall till motionen af Utskottet anförda skäl återstår efter nu gjorda reduktion allenast den uppgift och framställning af Utskottet, att de klassiska läroverk, som äro af Kongl. Maj:t till upprättande beslutade, icke »äro afsedda» att i hela sin utsträckning tillhöra endast den klassiska linien, utan att de komma att hafva tre för båda linierna gemensamma underklasser samt i fjerde och femte klasserna äfven inrymma båda dessa linier med dels skild, dels gemensam undervisning, och detsamma säges gälla äfven rörande de reala läroverken, som för öfrigt äro fullständiga blott på den reala linien, utom *ett*. För min del har jag, i detta hänseende såväl som i öfrigt, vid motionens afgifvande utgått från hvad som är i offentliga handlingar sagdt. I Stats-Utskottets betänkande år 1874, der medel förordades för ett *blott* realt läroverk i Stockholm, börjar Utskottet den punkt, som handlar härom, med denna förklaring: »den nära förening mellan de olika bildningslinierna, som hittills egt rum, synes hafva utgjort ett hinder för undervisningens fullt ändamålsenliga ordnande. Uppenbart är, att ett tillbörligt tillgodoseende af *så väl den klassiska som den reala undervisningen endast står att vinna genom bildningsliniernas fullständiga skiljande, enär undervisningsämnena*, äfven der de äro gemensamma, *kräfv*a ett olika *behandlings*sätt för den klassiska och för den reala linien. Detta mål

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

kan dock icke fullständigt uppnås annat än genom upprättande af särskilda klassiska och särskilda reala läroverk». Och det är omedelbart efter detta resonnement som Utskottet tillstyrker — hvad Riksdagen redan beslutar — beviljande af medel för ett *blott* *realt* läroverk i Stockholm. I Kongl. Maj:ts bref till Direktionen för Stockholms stads läroverk af den 19 November 1875 om detta ärende talas ock om *detta* beviljande af medel och om vissa vilkor för deras användande, beroende på stadsfullmäktiges i Stockholm anmälan, att ändamålsenliga lokaler för undervisningen blifvit anskaffade, men något enda ord om, att detta läroverk för den reala linien skulle vara gemensamt, åtminstone i de nedersta klasserna, för båda linierna finnes icke. Alldeles enahanda är förhållandet vid Kongl. Maj:ts nädiga proposition till 1874 års Riksdag om beviljande af medel till nyssnämnda reala läroverk och till denna fogadt utdrag ur statsrådsprotokollet, liksom vid proposition med utdrag af statsrådsprotokollet till innevarande Riksdag om liniernas skiljande i Göteborgs elementarläroverk: intet ord finnes om någon afsigt att en gemensamhet af båda linierna icke desto mindre skall finnas i dessa läroverk. Nu är det ju emellertid möjligt, att Utskottet, utöfver hvad som genom sådana offentliga handlingar är möjligt att känna, kan veta om, hvad Kongl. Maj:t må hafva för afsigt med inrättande af det ena eller det andra läroverket, fastän sådant för *mig* är obekant. Låt derföre så vara att Kongl. Maj:t afser att, ehuru det talas om endast reala och endast klassiska läroverk, göra de förra en smula klassiska och de senare en smula reala; hvad innebär då denna omständighet, begagnad såsom skäl mot bifall till min motion? Argumentationen får följande gestalt: det finnes inga läroverk, som äro blott reala eller som »äro afsedda» endast för den klassiska eller den reala linien; ergo bör den motion afslås, enligt hvilken skulle begäras att de läroverk, för hvilka medel begärts och beviljats, för att lemna undervisning blott på *en* linea, finge undervisningen anordnad med afseende blott på *den* liniens ändamål. Jag fattar icke det bindande i denna argumentation. Alldenstund — säges det — inga läroverk blott för *realt* ändamål och blott för *klassiskt* ändamål nu finnas, derför må man icke begära, att sådana läroverk skola komma att finnas. Mig förefaller fastmer att, om det redan finnes läseordningar för läroverk, uppgjorda med afseende blott å den ena eller andra af de begge linierna, läroplaner för blott reala och för blott klassiska läroverk, *då* behöfde man icke begära, att sådana läroplaner skulle utarbetas. Är *det* åter ett skäl för att vägra bifall till utarbetande af sådana planer, att dylika nu *icke* finnas, ja, då bevisar denna argumentation, att aldrig någon ändring bör ske i någonting, ty hvarje förslag blir i så fall förkastligt blott derigenom, att det, som begäres, icke finnes, d. v. s. derigenom att det *är* ett förslag.

Min motion innehåller i största korthet:

att bildningsliniernas fullständiga åtskiljande skulle åstadkomma väsentliga fördelar för undervisningen och lärjungarne. Detta är sjelfklart liksom ock af båda statsmakterna erkändt, att tid och arbete i skolan skulle besparas, om hvardera linien finge lugnt och odeladt riktas uteslutande på det mål, som är den liniens mål, liksom

och att derigenom bättre arbete för detta måls ernående skulle presteras;

att, då läroverk finnas bildade eller äro under bildning, ensamt eller hufvudsakligen för den ena, eller för den andra af de båda linierna, nyss anförda allmänna sanning bör komma till användning och verklighet, i och för *dess* läroverk, och detta derigenom, att läroplaner, afsedda för *deras* ändamål, *uteslutande* blifva utarbetade och bragta till användning — om Kongl. Maj:t så finner för godt, på det att full ändamålsenlighet och tillika stadga och fast ordning må vinnas i deras läroverksamhet. Långt ifrån att *begära* förändring afser motionen att *undvika* förändring, genom att erhålla och till allmänt bruk för de läroverk, som icke hafva tvenne bildningslinier, fastställa de förslag till läseordningar eller läroplaner, sakkunnige utarbete med hänsyn till de båda liniernas olika ändamål;

samt att *om* undervisningen i de första klasserna af läroverk för blott den ena linien ändå skulle vara »afsedd» att vara inrättad för begge linierna, denna undervisning finge förbättras genom att ordnas afven i de första klasserna med *uteslutande* hänsyn till skolans bestämda och uppgifna ändamål; liksom att, der nu i ett par realläroverk i fjerde och femte klasserna finnes ett litet påhäng af klassicitet, detta påhäng skulle upphöra — detta är den enda förändring i det nu bestående, motionen innehåller — för att icke hindra fjerde och femte klassernas ordnande med *uteslutande* hänsyn till deras hufvudsakliga ändamål och aldeles oafhængigt af latinstudiet, hvilket vid dessa läroverk, såsom fakultativt, kunde ställas bredvid deras ordinarie läroverksamhet.

Min motion slutar med anhållan, det Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta utarbete förslag till läseordningar eller läroplaner; särskildt för den reala och särskildt för den klassiska linien, lämpade efter undervisningens vid de båda linierna olika ändamål, samt, derest förslagen vinna Kongl. Maj:ts nådiga godkännande, fastställa dem till efterlefnad vid sådana läroverk, som omfatta endast den ena linien. Och om bifall till denna min motion anhåller jag vördsamt.

Herr Carlson: För min del instämmer jag helt och hållet med den ärade talare, som nyss hade ordet, i afseende på nyttan af en särskild undervisning för den klassiska linien och en särskild för den reala. Det är en åsigt, som allt mer banat sig väg och som i denna motion åter funnit ett beaktansvärdt uttryck. Men jag kan deremot icke instämma med motionären i fråga om behöfligheten eller lämpligheten af att Riksdagen nu skulle ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan, att han måtte låta utarbete särskilda undervisningsplaner för hvardera linien vid de läroverk, som äro afsedda blott för den ena bildningslinien.

Uppgörandet af en undervisningsplan är nemligen en verkställighetsåtgärd, en tillämpning af de grundsatser, som gjorts gällande i afseende på undervisningen. Den grundsatsen, att bildningslinierna, så vidt möjligt är och med befintliga tillgångar kan ske, böra erhålla

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

särskild undervisning, har flere gånger uttalats af Kongl. Maj:t och blifvit af Riksdagen, åtminstone tre gånger, alldeles oförtydligt uttryckt. Vid sådant förhållande synes det ej behöfligt, att Riksdagen skulle särskildt anhålla om *tillämpning* af denna grundsats, emedan det naturligtvis måste förutsättas, att denna tillämpning sjelfmant följer.

Den har äfven i sjelfva verket ej uteblifvit, ty i den senast utfärdade stadgan för rikets allmänna läroverk är föreskrifvet, att i de fyra högsta årsafdelningarna särskild undervisningsplan skall tillämpas för den klassiska linien och särskild plan för den reala. Det har ej sträckt sig längre af det skäl, att i de s. k. mellanklasserna, eller fjerde och femte, undervisning lemnas dels åt båda linierna gemensamt, dels åt hvardera för sig, under det att i de tre lägsta klasserna undervisningen är helt och hållet gemensam.

Orsaken är helt enkelt den, att det icke är så lätt för ett lands skolväsen, som, på sätt hos oss länge varit förhållandet, haft linierna helt och hållet sammangjutna med hvarandra, att på en gång öfvergå till ett helt annat system. Det kan ske endast steg för steg, och jag tror tillämpningen af det nya redan vara ganska stark, då den sträckt sig till de högre klasserna och så vidt möjligt jemväl till mellanklasserna.

Emellertid tillkommer vidare det, att dessa lägre klasser äro beräknade för den undervisnings behof, som i allmänhet gör sig gällande hos den befolkning, hvars ungdom skall besöka skolorna. Då för icke länge sedan i administrativ väg gjordes framställning om särskilda undervisningsplaner för de läroverk, som äro förlagda i Stockholm, kunde sådana planer ej meddelas, emedan eljest hufvudstaden med sin stora befolkning icke skulle haft några öfverklasser, till hvilka lärjungarne på den reala linien skulle kunnat hänvisas. I Stockholm äro nu beslutade tre högre läroverk, hvaraf två klassiska och ett reallt. Deraf är en gifven följd, att realläroverket måste i sina högre klasser upptaga dem, som fått sin förberedande bildning i de lägre klassiska läroverken. Skulle nu en alldeles särskild undervisningsplan meddelas för det reala läroverkets mellanklasser och lägre klasser, så skulle de, som flyttade från dessa klasser i de högre, befinna sig på en helt annan ståndpunkt än de lärjungar från alla andra läroverk i hufvudstaden, som i samma klass vid det högre realläroverket sökte sin fortsatta bildning. Derför måste de olika anspråken så vidt möjligt sammanjemkas; en alldeles skild undervisningsplan visade sig icke kunna utföras.

Utom det att grundsatsen redan blifvit så klart uttalad, att tillämpningen deraf gifvet måste följa, i den mån ej särskilda hinder möta, kommer härtill, att det icke är läsordningarna, hvilkas brister föranleda svårigheten i detta hänseende, utan denna har sin orsak i bristen på sådana läroverk, som motionären afsett. För närvarande finnes ej här i landet ett enda fullständigt sådant läroverk, der de begärda undervisningsplanerna skulle kunna tillämpas.

Af de högre läroverken här i Stockholm äro i de klassiska de fem lägsta klasserna beräknade att besökas äfven af lärjungar på reallinien, i det reala läroverket åter äro förhållandena ömsesidiga.

Det andra högre realläroverket, det i Vestervik, har likaså de fem lägre klasserna afsedda för lärjungar, tillhörande begge linierna. Det enda återstående högre realläroverket, det i Sundsvall, är för närvarande under utbildning och är ordnad efter samma plan som det i Vestervik.

Särskilda läroplaner för den klassiska och den realaliniern vid allmänna läroverken.

(Forts.)

Efter det beslut, Riksdagen fattat i afseende på läroverken i Göteborg, kan möjligen, derest framdeles medel anslås till ett fullständigt högre realläroverk derstädes, det komma ett finnas ett läroverk i riket, der de af motionären begärda undervisningsplaner skulle kunna tillämpas; men för min del tviflar jag icke, att sådant då också kommer att af läroverksstyrelsen tagas i öfvervägande.

Vid detta förhållande kan jag icke föreställa mig, att någon åtgärd från Riksdagens sida i den af motionären angifna riktning skulle för närvarande vara påkallad, då skäl ej finnes att tvifla derom, att, så snart och i den mån förhållandena göra det möjligt tillämpa olika undervisningsplaner för de särskilda bildningslinierna vid läroverken, sådana verkligen komma att utföras.

Af dessa skäl har Utskottet, med allt erkännande af motionens förtjenster för öfrigt, icke kunnat komma till annat resultat än att hemställa, att det väckta förslaget icke måtte till någon Kammarens åtgärd föranleda, till hvilken hemställan jag nu vördsamt anhåller om bifall.

Grefve Hamilton, Henning: De begge föregående talarne hafva varit öfverens derom, att det skulle vara för läroverken en fördel, om undervisningen kunde ordnas särskildt för den klassiska linien och särskildt för den reala, och de tycktes äfven vara ense derom, att undervisningen vid de allmänna läroverken nu lider af föreningen, dels därför att undervisningen i vissa kläster måste vara gemensam, ehuru undervisningens hufvudsakliga ändamål är olika, dels och därför att i alla klasser fall kunna finnas, då undervisningen i ett och samma ämne bör bedrifvas olika, allt efter som lärjungen ämnar fortgå på den klassiska eller reala linien. Hvad som egentligen föranledt mig att vid hvarje riksdag deltaga i öfverläggningen om detta ämne och oafbrutet med min röst biträda åsigten om bildningsliniernas fullständiga åtskiljande, är min öfvertygelse, att vårt skolväsen, sådant som det nu är, oaktadt betydliga förbättringar på senare tid, likväl icke till sina resultat är sådant, man skulle önska. Dessa resultat visa sig särskildt framstående vid våra universitet. Man skall knappast kunna rådfråga en universitetslärare härom, utan att han förklarar, att ynglingarne komma till universitetet så gamla, att dels de så väl vant sig att läsa lexor, att de ej kunna, åtminstone inom kortare tid, arbeta på egen hand, utan måste njuta fortfarande handledning vid universitetet, dels och lärarne icke hafva mod och hjerta att hålla dem kvar vid universitetet så länge, som skulle fordras för att tillfredsställa billiga anspråk, utan sätta ned sina fordringar af undseende för dessa ynglingar, som använt hela sin ungdom och ett litet stycke deröfver till att läsa lexor. Det mål, man måste eftersträfvat, är att, om också läroämnena icke skulle blifva fullt så många som nu, hvad som läres vid

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

de allmänna läroverken läres så, att ynglingen sedan vid universitetet kan på egen hand fortsätta sina studier och kommer färdigare dit än hvad nu är vanligt. Men ingendera delen kan ske, så länge de begge olika bildningslinierna uppehålla hvarandra vid läroverken, och så länge det ena eller andra ämnet måste af den ene eller andre lärjungen läras på ett oändamålsenligt sätt, emedan skolundervisningen icke kan rätta sig efter de olika liniernas särskilda behof. Är man nu ense derom, att fullständigt åtskiljande af de begge linierna skulle vara fördelaktigt, kan man visserligen icke begära, att man på en gång skall öfvergifva det sedan länge vid rikets alla läroverk tillämpade systemet af gemensam undervisning för de olika linierna; utan man måste tänka sig förändringen inträda successivt och möjligen till en början blott på försök vid ett eller annat läroverk; och för att ett sådant försök skall kunna göras och leda till målet, fordras naturligtvis i första hand, att det skall finnas undervisningsplaner, afsedda för de särskilda liniernas olika behof, och hvilka sedermera komma att användas i ett eller annat läroverk på försök. Om vi betrakta Stockholms läroverk, af hvilka finnas blott två fullständiga klassiska och ett fullständigt reall, men flera femklassiga läroverk, skulle man åstadkomma svårigheter för de lärjungar, som vid något af de sist nämnda läroverken genomgått högsta klassen och sedan ämnade fortsätta vid något af de fullständiga, emedan dels läsordningarna icke voro desamma, dels ock afstånden mellan läroverken vore så stora, att det för ynglingar, boende t. ex. på Söder, skulle möta svårighet att begagna en skola på Norr. Det finnes likväl efter min tanke ett sätt att utan kostnad göra ett försök. I Vestervik finnes ett på reala linien fullständigt läroverk, och jag kan icke se hvad som skulle hindra, att man der gifve ynglingarne en så ändamålsenlig undervisning, som vid ett reall läroverk kan lemnas. I Stockholm medgifver jag, att det för närvarande har sig svårt att genomföra förändringen vid de statens läroverk, som nu äro fullständiga för den ena eller andra linien och hvilka mer eller mindre bekostas af staden. Men staten har i femtio år haft här i hufvudstaden en försöksskola, ett experimentalfält för olika undervisningsmetoder; jag menar nya elementarskolan. Den står helt och hållet till statens disposition, lärarne äro antagna på förordnande, och man kan inrätta läsordningen der huru som helst. Den är ej heller afsedd för en sådan öfverflyttning från ett lägre läroverk till ett högre, utan går helt och hållet sin egen väg. Detta läroverk inrättades först i ändamål att der försöka en helt olika metod för läsningen än den, som vanligen tillämpades; och man införde till en början ämnesläsning, fri flyttning med mera. Den plan, man först hade, har numera blifvit alldeles öfvergifven. För närvarande har man klassläsning i de lägre klasserna, och man har på senare tid i det hela närmast sig läsordningarna vid rikets öfriga läroverk så mycket, att ett experimentalfält numera ej föreligger uti nya elementarskolan. Jag kan således ej finna något hinder att förvandla denna skola till ett fullständigt läroverk, som ända från början vore anlagdt för den klassiska liniens behof, utan att det skulle för staten medföra någon annan kostnad än möjligen en för-

ändrad inredning och till äfventyrs äfven någon tillökning af skolans lokal medelst tillbyggnad. I alla fall, om man vill, tror jag, att man ej skulle sakna tillfälle att göra försök. Men ett sådant försök kan icke göras i ett läroverk, om ej särskilda läsordningar finnas uppgjorda i afseende på de särskilda liniernas behof; och jag är lifligt öfvertygad, att sådana läsordningar skulle kunna upprättas så, att undervisningen icke blott skulle blifva ändamålsenligare utan äfven fordra kortare tid, efter hvilken lärjungarne skulle kunna afgå till universitetet, och det med större mognad i sina kunskaper än hvad nu i allmänhet är förhållandet. Det finnes här mer än en medlem af denna Kammare, som kan lemna upplysning, i fall jag skulle hafva misstagit mig om den verkan, som den närvarande allmänna undervisningen har vid universitetet visat sig ega. Allt hvad jag kunnat inhemta öfverensstämmar med hvad jag här yttrat; och är det verkligen så, att man fruktar att elementarbildningen icke kan tillfredsställa universitetets behof, tror jag, att blott deruti ligger ett tillräckligt talande skäl för att åtminstone vidtaga en så litet besvärlig och kostsam åtgärd som att försöka, om icke sakkunnige personer skulle förmå upprätta en lämplig läsordning för de särskilda linierna. Jag kan således, äfven med utsigt att blifva i minoriteten, likväl icke annat än rösta för bifall till motionärens förslag.

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Herr Wennerberg: Att nu ingå i någon längre diskussion angående den pedagogiska principens rigtighet, på hvilken vår nuvarande elementarundervisning hvilat, det vore för mig mycket lockande, men kan icke falla mig in, då det torde vara hvars och ens skyldighet att utan några alltför långt gående utsväfningar på detta vidsträckt område söka hålla sig till saken och främst se efter, om den är utförbar eller icke. Skulle det befinnas, att den icke är utförbar, så torde det icke vara mycket skäl att här tala om dess önsklighet.

Innan jag öfvergår till profningen af det enda, som egentligen här är i fråga, kan jag icke annat än uttala min ledsnad öfver ett yttrande, som blifvit faldt af en man, som framför alla borde ega vitsord, nemligen universitetens kansler, i afseende på bedömandet af de lärjungar från elementarläroverken, som de sista årtiondena kommit till universiteten. Den senaste, högst viktiga omorganisationen af elementarläroverken, hvilken tog sin början år 1873, har naturligtvis icke ännu lemnat något sådant resultat, på grund hvaraf universitetslärarne såsom sådane kunna fälla något omdöme alls derom, vare sig af beröm eller klander. Det förefaller mig dock så, som han, utaf kärlek till en princip, som det ingalunda är mig obekant att han länge hyllat — en kärlek, för hvilken jag bär vördnad — underlåtit att från alla och tillförlitliga håll taga de underrättelser, hvilka, för att fälla ett sådant uttryck, som det nyss hörda, att nemligen dessa ynglingar skulle hafva utgjort föremål för medömkan af universitetslärarne, det borde varit erforderligt att först inhemta. Hela den stora mängden af förträffliga unga män, som på de senare 20 åren utgått efter fullbordade studier vid universiteten eller motsvarande läroanstalter inom landet, har hela denna mängd varit föremål för medömkan? Nej, visserligen icke, det är icke heller sagt

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

att *alla* varit det. Men är det åter blott fråga om några få undantag, så hemställer jag, hvilken tid väl funnits, då icke sådana lärjungar både kommit till universitetet och derifrån måst dimitteras, hvilka med större eller mindre skäl varit föremål för sina lärares medömkan? Sådana funnos på min tid och hafva alltid funnits. Gäller detta yttrande således blott några undantag, så betyder det i sjelfva verket icke mycket. Men skulle det gälla, såsom det antagligen gjorde, i allmänhet och tillika befinnas sant, då beklagar jag hela vårt land, som genom en så förvänd undervisning vid elementarläroverken under lång tid förstört sina bästa krafter. Att så skulle vara förhållandet håller dock icke stånd inför en lugn pröfning, och helt visst icke heller vid omdömet om de en gång unga män, hvilka efter genomgångna lärokurser i skolan och vid universitetet utvecklats till dugliga embetsmän i statens och kyrkans tjänst, sina föregångare vuxne. Ty, jag upprepar det, yttrandet kunde icke gälla den undervisningsplan, som genom Konungs och Riksdags beslut 1873 blifvit stadfästad; och före den tiden hördes ganska litet i den riktning framställas, som nu är framstäldt. Det är *efter* den tiden, som klassicitetens varma vänner och målsmän funnit — icke af erfarenhet således, men af farhåga — att man borde något göra för att återställa den i dess fulla rätt. Håri är jag med dem principiellt enig; men då man kommer till frågan om sättet, måste man se efter icke allenast hvad som *bör*, utan äfven hvad som *kan* göras. I detta afseende har Riksdagen uttryckt sin önskan icke allenast att få undervisningen skild i de öfre klasserna, utan äfven att få undervisningen så mycket som möjligt *förenad i de lägre klasserna*. Detta har skett.

Då nu en motion af sådan beskaffenhet som den föreliggandes framkommit, så låtom oss genast tala om för hvarandra, hvori sjelfva den vigtiga punkten der ligger. Den ligger deri att sådana läroverk borde inrättas såväl för den reala bildningen som för den klassiska, der man kunde fritt skaffa sig sin egen läsordning, d. v. s. der man kunde för den senare redan i första klassen börja med latin.

Att jag för min del hyser den åsigten, att detta icke skulle lända klassiciteten till fromma, hör icke hit; att jag åter har den äran att dela denna åsigt med många utländske och inländske lärde, hör väl icke heller hit, men torde få påpekas såsom icke något helt och hållet obetydande. Vi hafva ännu icke någon större erfarenhet huru den undervisning, som meddelas på annan basis än latin, slutligen gestaltar sig, men så mycket vågar jag hoppas, på grund af hvad jag derom vet, att den skall utfalla lyckligt. Skulle nu emellertid, på grund af ett Riksdagens medgifvande till en sådan skrifvelse som den ifrågasatta, Kongl. Maj:t fästa det afseende vid densamma, att en särskild redan från första klassen skild läsordning lemnades åt vissa läroverk, som skulle blifva rent klassiska, hvad blefve då den närmaste följden? Jo, för att åt latin et inrymma det timantal, som vore erforderligt, måste man naturligtvis från andra ämnen taga detta. Det säger sig då sjelft, att följaktligen fordringarne i grekiska och latin vid afgangsexamen der skulle höjas och att man måste, för att icke öfveranstränga lärjungarne, deremot sänka fordringarna i de öfriga ämnena. Det skulle således blifva en åter-

gång till det gamla; och om nyttan af en sådan har jag min mening, och andra må hafva sin; men hvad som är säkert är, att vi skulle få en ny och egendomlig studentexamen. Huru skulle abiturienterna efter tagen examen jämföras af behöriga myndigheter med sådana som läst vid de vanliga klassiska läroverken? Hvad skulle anses som minimum af insigter? Hvilket omätligt besvär skulle det icke medföra för den, som skulle sysselsätta sig med vidtagande af en sådan anordning och framlägga ett dugligt förslag derom för Kongl. Maj:t! Låtom oss dock tänka oss, att vi godkänt ett sådant förslag som detta, att Kongl. Maj:t äfven dertill lemnat sitt bifall och att man sökte genomföra det. Vid tillämpningen skulle det snart visa sig, att man hade studenter från klassiska linien af olika slag och att de, som gått i statens vanliga läroverk, måste jämföras med dem, som komma från dessa nybildade läroverk.

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Det skulle tillika vara det första steget att omintetgöra den moderna pedagogikens åsigt i hela denna fråga och att få Riksdagen att frångå sitt af Kongl. Maj:t gillade beslut, att en allmän sammanhållning skulle ega rum för ynglingarne under den första tiden och att först sedan en åtskilnad skulle ske. Detta har dessutom redan trädt i verket, och denna reform pågår sedan några år utan rubbningar och utan svårigheter i hela vårt land. Resultatet af densamma har väl icke visat sig ännu fullständigt; och att under tiden man från många håll fått höra missnöje med denna reform, det var att vänta, men detta missnöje från den s. k. klassicitetens målsmän har på många ställen börjat förnimmas allt svagare och svagare.

Hvad mig sjelf beträffar, skulle det kunna komma på ett ut, om Riksdagens Första Kammare lemnar sitt bifall till det nu framställda förslaget eller ej; men jag tror, att denna Kammare vid närmare besinnande icke gerna vill aflåta underdåniga skrivelser, som på grund af deras obehöflighet det icke kan vara i enlighet med denna Kammares värdighet att afsända. Kammaren har tre gånger tydligt och klart uttryckt sin önskan till Kongl. Maj:t, och ännu har icke Kongl. Maj:t haft tillräcklig tid för att till fullo genomföra Riksdagens önskan. Att under sådana förhållanden komma med en ny skrivelse af inskränkta dimensioner kan jag icke finna behöfligt.

Slutligen anhåller jag att få säga ett ord till. Den klagan, som ännu med skäl förspörjes i afseende på våra pedagogiska institutioner, den tror jag numera vara af beskaffenhet att endast kunna afhjelpas genom en *reorganisation af undervisningen och examensväsendet vid universiteten*, och jag är fullkomligt öfvertygad att den sakkunnige och framstående man, på hvars råd Kongl. Maj:t nu måste lita i undervisningsfrågor, med det allra snaraste och på det lyckligaste skall kunna lösa denna fråga.

Grefve Posse, Gösta: Ingen kan mera än jag ogilla detta myckna skrifvande från Riksdagen till Regeringen. Jag ogillar det i hög grad och har många gånger varit med om att afslå sådana skrivelser just af den anledning, att jag icke tycker om, att man skrifer så mycket. Men å andra sidan förefaller det mig, som den sak, hvilken nu föreligger, vore af den utomordentligt stora vigt,

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.

(Forts.)

att om man i något fall skulle skriva, så vore det just i detta. Vi hafva nyss från det mest kompetenta håll i landet hört, hvilken klagan det är vid universiteten öfver resultatet af vårt nuvarande undervisningsväsende. Jag tror, att denna klagan finnes i hög grad äfven i hela landet. Den siste talaren har visserligen sagt, att någon sådan klagan icke förefinnes, och han har vidare sagt, att det förslag, som han för några år sedan fick genomfördt och som nu håller på att visa sina verkningar, icke skulle behöfva undergå några förändringar. Jag får säga, att då detta förslag var å bane, så röstade jag stadigt med honom, och jag håller honom räkning för den energi och den utmärkta talang han då ådagalade. Jag var fullkomligt öfverens med honom då, men på samma gång kan jag icke neka till, att det förefaller mig, som om just hvad man då afsåg med denna förändring icke har inträdt. För min del tror jag, att det vigtiga vid undervisningen är, att man icke tager för många ämnen på en gång utan sköter de ämnen väl, som man har för sig, ty det är just detta myckna läsande i alla möjliga ämnen, som förstör undervisningen. Det går tydligen igenom det förslag, för hvilket våra universiteters kansler intresserar sig, en blå tråd af den åsigt, att man skall sköta de klassiska studierna väl, när de skötas, och de reala väl, då de skötas, hvaremot i det närvarande systemet den åsigten synes vara allmän, att man skall blifva »aliquid in omnibus sed nihil in toto» och det är just detta, som jag tror man bör försöka att stäffa. Jag har mycken aktning för de klassiska studierna och tror, att latinets stort inflytande på dem som studera det, men jag tror icke, att man har något gagn af *kökslatin*, hvilket åstadkommes genom detta sammanblandande af de klassiska och reala studierna, hvaremot det gamla klassiska latinets försvinner allt mer och mer. Här klagas nu så ofantligt mycket öfver det intrång, som den transatlantiska republiken gör i vårt Europa. Man kan icke begripa, huru det kommer till, att detta land skall tränga ut oss i allting. Det var en person, som uppehöll sig der under ett år på vårt lands vägnar. Jag frågade honom här om dagen, om han kunde säga mig någon anledning till nämnda förhållande. Ja, svarade han, jag tror, att det finnes en anledning i det olika undervisningsväsende, som begagnas i de olika länderna. När en yngling i Amerika är femton år, får han klart för sig, att han skall sysselsätta sig med något, som kan föra honom fram i lifvet, och som kan göra, att han skaffar sig en ställning i samhället, och han får då sysselsätta sig med detta, så att han kan skaffa sig en stadig plats att stå på. Detta räcker från ynglingens 15:de år tills han blir 25 år, då han har en bestämd plats i lifvet. Här i Sverige deremot äro ynglingarne, så vidt jag kan förstå, sysselsatta från sitt 15:de till sitt 25:te år än med ett, än med ett annat, än här och än der. De veta alldeles icke, hvad som är deras stadiga mål, utan vid 25 års ålder komma de trötta och vanmäktiga fram till det egentliga målet. Det är detta system, som jag tror måste omarbetas. Jag har enskildt talat med den siste talaren i denna sak och sagt honom, att jag tror, att i den af honom framlagda plan ligger något sådant, som jag nu talat om ifrån Amerika, men att utförandet måtte vara dåligt,

efter som resultatet är helt annorlunda. Han har vidare sagt, att, om man skulle gå in på den nu föreslagna vägen, man skulle få två slags studenter och att man icke visste, huru de skulle handteras. Jag hemställer dock till honom, huruvida det icke redan nu finnes två slags studenter, på klassiska linien och på den reala? Och således förfaller det argumentet! Men då jag nu yrkar bifall till motionen och således sätter mig mot den siste talaren, kan jag icke annat än hembära honom mitt tack för den senare delen af hans yttrande, då han påpekade examensväsendet vid universiteten och att sjelfva grunden till allt oeffterrättligt ligger deri. Det förefaller mig nästan, som om han just på grund af de åsichter, han uttalat, med lugn skulle kunna vara med om motionen.

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Grefve Hamilton: Jag hoppas, att icke någon af Kammarrens ledamöter har missförstått mig ända derhän, att jag skulle hafva sagt eller tänkt, att icke från universiteten under senare tiden utgått mer än en ganska väl underbyggd och kunskapsrik ung man. Detta var visst icke min mening. Tvärtom hoppas jag, att dessas antal måtte icke vara allt för obetydligt, men det gäller icke här att ordna undervisningen för ett eller annat undantag, för de mera begåfvade, för dem som varit i tillfälle att i skolan bereda sig särskild undervisning eller genom ovanliga naturgåfvor kunna motarbeta följderna af det mer eller mindre misslyckade systemet, utan frågan gäller att ställa det så, att det för det stora flertalet blifver ändamålsenligt, och jag skulle önska, att någon af dem, som hafva sin plats i denna Kammare och hafva erfarenhet om förhållandena, ville upplysa. huruvida jag öfverdrifvit något i hvad jag i afseende å studierna vid universiteten yttrat. Det är möjligt, att någon klagan från universitetens sida icke varit hörd förut och icke heller från deras styrelser förr än genom mig. Jag vågar icke säga detta bestämdt, men jag har ansett mig pligtig att tillkännagifva, huru jag uppfattar saken. Det är möjligt, att jag begått ett misstag, men är det så, är det ett misstag, som delas af det mycket öfvervägande flertalet af universitetens lärare. Man har här sagt, att det kanske berodde på examensväsendet vid universiteten och att felet icke låg hos skolan. Min enskilda öfvertygelse är också, att universitetsexamina fordra mer än en ganska viktig förändring. Exempelvis vill jag nämna, att filosofie kandidatexamen är kompetensvillkor för elementarläroverkens adjunkter. Det är således icke möjligt för universiteten att förändra denna examen, förr än någon annan examen finnes för den kompetens, hvilken nu skall vinnas genom filosofie kandidatexamen. Flera andra dylika examina skulle kunna anföras, och de få försök jag gjort att åstadkomma någon förändring i de examina, hvilka jag ansett mest misslyckade, hafva hittills icke haft framgång. I afseende å studentexamen eller den så kallade mogenhetspröfningen har en talare här framställt den svårigheten, att man skulle få flere olika slag af studenter, som skulle täfla och jämföras med hvarandra. I någon mån är detta argument upptaget af en föregående talare, men jag vill dertill lägga att, om den examen, som skulle ersätta den förra studentexamen, skall vara,

Särskilda läroplaner för den klassiska och den realalinien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

hvad den kallas, en mogenhetspröfning, ligger der ingen vigt uppå, att den studerande har läst flere eller färre ämnen, utan det väsentliga är, att de, som examinera honom, finna honom mogen för universitetsstudier, vare sig att han egnar sig hufvudsakligast åt de humanistiska ämnena eller åt de reala; och uppfattas examen så, såsom också dess benämning antyder, är det alldeles likgiltigt, efter hvilken skolordning ynglingen blifvit undervisad, ty det gäller blott att pröfva hans mogenhet. Jag har förut yttrat, att jag anser förändringen omöjligt kunna hastigt genomföras, emedan redan ett så stort antal fullständiga elementarläroverk finnas grundade på den nu gällande undervisningsplanen, men med den åsigt, jag har om denna undervisningsplan, är det naturligt, att jag gern ansluter mig till hvarje åtgärd, hvarigenom man åtminstone skulle kunna vinna en erfarenhet af huru saken gestaltar sig, om man går efter den grundsats, jag hyllar, nemligen att särskildt ordna undervisningen för de särskilda linierna. För att göra denna åsigt misstänkt talar man alltid om latinets och tror, att hvar och en, som hyllar denna åsigt, nödvändigt vill, att alla skola läsa latin eller anser det vara ett vilkor för allmän bildning. Hvad mig beträffar, har jag stor aktning för latinstudiet, men jag har äfven aktning för studiet af de reala ämnena, och just därför att jag har aktning för dessa ämnen, anser jag, att de måste bibringras ungdomen på ett ändamålsenligt sätt. Det är således endast för att göra min åsigt misstänkt hos dem, som alldeles icke akta den klassiska bildningen, som man begagnar detta argument.

Jag vill icke trötta Kammaren längre, då utgången knappast kan vara tvifvelaktig, men jag har icke kunnat underlåta att vid denna riksdag tillkännagifva, att jag vidhåller en åsigt, som jag under 12—15 föregående riksdagar förfaktat.

Herr Carlson: I afseende å den frågan, huruvida ynglingar numera komma omogna till universitetet, måste jag, så vidt på min lott kommit något af den erfarenhet, som den näst föregående aktade talaren har antydt, yttra, att, efter hvad jag kunnat erfara under utöfningen af det embete, som under en följd af år varit mig anförtrodt, är detta omdöme, så vidt det skall gälla såsom allmänt för de ynglingar, som utgått från elementarläroverken, icke grundadt. Jag har en gång förut och kanske två gånger hört samma klagan på detta rum, och jag har ansett det för min pligt, till följd af den ställning jag innehaft, att, så långt mina krafter sträckt sig, efterforska, huru dermed kunde förhålla sig. Resultatet deraf har blifvit, hvad jag nu haft äran yttra.

Huru dessa klagomål uppkommit, och hvilka anledningar de haft, derom vill jag icke yttra mig. Jag tror för min del, att då en universitetslärare bedömer lärjungen efter den examen han skall taga, så har denna lärjunge redan tillbragt flere år vid universitetet, och hvad han då har att redogöra för, är resultatet af hvad han lärt sig under den tid, han tillbragt vid universitetet.

Men det finnes ett vitsord i denna fråga, som uttrycker lärjungens ståndpunkt, *då han kommer till universitetet*, och det är af-

gångsexamen. Denna afgangsexamen består numera i sina väsentligaste delar af skriftliga prof, hvilka hafva den fördelen icke allenast att de befrämja lärjungens bildning, utan att de blifva för hvar och en tillgängliga bevis på den bildning, dessa ynglingar innehafva, och jag vågar hänvisa till dessa, såsom visande, att förhållandet nu är vida bättre än förut.

Särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Jag har i detta afseende äfven rådfrågat de församlade rektorerna vid de fullständiga läroverken. Man skulle kunna säga, att de äro vittnen i egen sak, men för min del tror jag, att de äro så pålitlige män att de icke skola fördölja, om missförhållanden eller brist på bildning finnas hos de lärjungar, som utgå från deras läroverk. De hafva bekräftat hvad jag redan anført. Vidare har jag icke, en utan flera gånger rådfrågat censorerna, hvilka förvärfva en ganska nära kännedom af de kunskaper ynglingarne hafva vid afgangsexamen. De hafva sagt, att deras bildning, som under de senaste åren afgått till universiteten, är i stigande. När man har sådana vitsord, förekommer det mig, att man icke kan med skäl säga, att genomsnittet af den bildning, dessa lärjungar medföra, när de komma till universitetet, är sådant, att man icke vid detta läroverk kan med framgång vidare derpå bygga. Åtminstone har jag funnit mig uppfordrad att yttra, hvad min erfarenhet i detta afseende har vittnat. Om de studerande icke skulle i en mera abstrakt vetenskap hafva inhemtat så djupa kunskaper, som man skulle önskat, eller om de i speciella vetenskaper icke hafva sådan underbyggnad, som lärarne vid universitetet fordra, kan man derpå i sjelfva verket icke undra. I fråga om sjelfva saken har jag redan sagt min tanke. Jag tror, att undervisningsplanens uppgörande är något, som bör ombesörjas af läroverksstyrelsen, för hvilken jag icke tror, att någon erinran från Riksdagens sida skulle vara behöflig. Härom vill jag icke nu tala, men jag har icke kunnat underlåta att gifva ett uttryck åt den erfarenhet, jag i denna sak förvärfvat. Jag tror också, att jag kan tillägga, ehuru det icke egentligen hör till saken, att just hvad man klagat öfver, nemligen lexläsning, eger rum vid universiteten i högre grad, än som borde vara fallet, och att det bemödande att inverka på ungdomens bildning, som uttrycker sig i de skriftliga arbetena, måhända borde der fortsättas i högre grad, än som hittills varit fallet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till utlåtandet, dels afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till den i ämnet afgifna motionen, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande. Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren utlåtandet och bifaller den i ämnet väckta motion.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51.

Nej — 55.

Föredrogs å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtelse åt Quibille församling från förra landshöfdingebostället Biskopstorp N:o 1 af ett till tomplats och planteringsland för en småbarns- och slöjdskola erforderligt jordområde; och

N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af den jordeboksränta, som enligt Kongl. kungörelsen den 9 Juni 1871 bör hemman och lägenheter i vissa bergslager påföras.

*Indragning af
landshöfdinge-
lönerreglerings-
fonden m. m.*

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 50, i anledning af väckt motion om indragning till statsverket af landshöfdingelönerregleringsfonden samt underdånig skrifvelse angående reglering af landshöfdingelönerna m. m.

1:sta punkten:

Herr vice Talmannen: Det förslag till indragning af landshöfdingelönerregleringsfonden, som Stats-Utskottet här framställt, kan jag icke låta passera Kammaren utan att tillåta mig att deremot framställa några erinringar. Jag vet lika väl som någon, att det hör till det konstitutionella statsskickets hufvudgrunder, att Riksdagen skall hafva hvad man kallar nyckeln till kassakistan, men jag tror icke, att det nödvändigtvis hör till samma system, att Kongl. Maj:t skall vara till det yttersta bunden af Riksdagen för användande

af medlen. Efter min mening är det ganska lämpligt att inom vissa områden någon frihet finnes och så är just förhållandet med det ändamål, hvartill landshöfdingelönereglingsfonden är afsedd. Den är afsedd i första rummet till reglering af landshöfdingarnes löner. Nu vill jag för min del alldeles icke underkänna den välvilja, hvarmed Riksdagen gått till väga vid regleringen af embetsmännens löner, men att beträffande dessa regleringar en omisskännelig riktning gjort sig gällande att icke synnerligen högt uppskatta de behof, som på chefsplatser finnas, det synes mig vara obestriddligt; och om den grundsatsen kommer att göra sig gällande, vid en gemensam reglering af landshöfdingarnes löner, tror jag, att en ganska stor skada derigenom åstadkommes. Det är då vida bättre att inom det i alla fall icke mycket stora område, som landshöfdingelönereglingsfonden medgifver, det står Kongl. Maj:t fritt att, i mån efter som tiderna kunna göra det behöfligt, jemka och öka landshöfdingarnes löner, än att få detta beroende af Riksdagen.

Men regleringen af lönerna är icke det enda ändamål, hvartill landshöfdingelönereglingsfonden kan användas. Den kan äfven användas till vissa andra med dessa embetsmäns ställning sammanhängande angelägenheter, såsom t. ex. om ordnande af deras bostadsboställen, om öfvertagande af vissa fasta inventarier, som vid den ene landshöfdingens afträde från tjensten finnas och som icke kunna utan lösen till efterträdaren öfverlemnas. Denna fond kan äfven användas till åstadkommande af erforderliga nybyggnader och lätta deras genomförande, då Riksdagens medverkan dertill erfordras. Jag kan icke finna, att Stats-Utskottet åberopat något skäl för sitt förslag annat än att det skulle lända till enkelhet och reda. Jag kan icke se, att det finnes någon oreda i dessa förhållanden för det närvarande och hvad enkelheten angår så är väl icke den, utan ändamålsenligheten som är det förnämsta att taga i betraktande och om det skulle medföra någon liten omständlighet att hafva det qvar på det gamla sättet, tror jag ändock att det är bättre att bibehålla det som det är. Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Den så kallade landshöfdingelönereglingsfonden uppkom egentligen på grund af Kongl. Maj:ts nådiga proposition vid 1828—29 årens riksdag. I denna proposition, som är helt kort och som jag derföre skall be att få uppläsa, då jag icke tror, att det skall alltför mycket trötta Herrarne, heter det: »I öfrigt vill Kongl. Maj:t härvid Rikets Ständer meddela, att Kongl. Maj:t i anseende till missförhållandet emellan de vid landshöfdingtjänsterna varande lönevilkor, för vissa af dessa tjänster alldeles otillräckliga och för andra åter utöfver behofvet bestämda, likaledes föranstaltat om project till en lämplig och billig jemkning och reglering härutinnan, hvilken dock, efter hvad föreses kan, så utfaller, att något tillskott icke synes blifva erforderligt, utan kunna bristerna, i hvad som lämpligen synes böra bestås vid en tjänst, fyllas af öfverskottet deruti vid en annan. Denna lönereglering kommer, lika med de ofvan omförmälda, att grunda sig derpå att de indelta lönerna försvinna: och torde Rikets Ständer, i följd deraf,

*Indragning af
landshöfdinge-
lönereglings-
fonden m. m.
(Forts.)*

*Indragning af
landshöfdinge-
lönerreglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

bifalla att, i mån som de indelta lönerna vid landshöfdingetjensterna kunna med innehafvarnes begifvande eller vid deras afgång upphöra och till statsverket ingå, ett kontant belopp, svarande emot samma löner, efter ett medium af de senare 10 årens markegångspris beräknade, må af statsverket i stället utbetalas.» Till detta svarade Rikets Ständer sålunda i underdånig skrivelse N:o 292: »att, som något förslag till den uti Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition omförmälda jemkning och reglering af landshöfdingelönerna ej blifvit Rikets Ständer meddeladt, Rikets Ständer ansett sig böra inskränka sitt yttrande i detta ämne till endast den underdåniga anhållan att, med begagnande af de för landshöfdingarne på stat nu befintliga anslag, utan vidare utgift för statsverket, en för desse embetsmän lämplig lönerreglering vidtages.» På grund af detta svar har den nuvarande så kallade landshöfdingelönerregleringsfonden uppkommit och fortvarat i 50 år, eller sedan 1829. Frågan tycks mig då vara den, är en lönerreglering uppnådd? Har det fall inträffat, som Kongl. Maj:t afsåg och som äfven Riksdagen i sitt svar afsåg, nemligen att lönerna för desse embetsmän skulle blifva reglerade? Har detta ännu skett eller har det icke skett? Jag skall be att i detta fall få återopa blott de senaste Kongl. brefven i denna fråga, nemligen af den 28 November 1871 och den 12 Mars 1875. I det sista af dessa säger Kongl. Maj:t: »Genom nådigt bref den 28 November 1871 hafve WI i fråga om regleringen af landshöfdingelönerna förklaradt, bland annat, det WI, utan att för det då varande vilja derom meddela slutlig bestämmelse, ansåge lönebeloppet böra uppgå för landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län till minst 15,000 Riksdaler, för landshöfdingen i Malmöhus län till minst 14,000 riksdaler och för hvarje af öfrige landshöfdingar till minst 12,000 riksdaler att uti penningar från landshöfdingelönerregleringsfonden qvartalsvis uppbäras.»

På grund af Kongl. brefvet den 28 November 1871 ansåg Kongl. Maj:t således, att lönen för landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län borde upptagas till minst 15,000 kronor, i Malmöhus län till 14,000 och för hvar och en af de öfriga till 12,000 kronor. Emellertid gick tiden undan. Flere landshöfdingar togo afsked, flera löner gingo in i lönerregleringsfonden och genom ökade arrenden stego fondens inkomster så, att i det Kongl. brefvet af den 12 Mars 1875 anmäldes, att enligt uppgjorda kalkyler skulle fondens inkomster för 1875 och antagligen framgent komma att öfverskjuta utgifterna med 28,848 kronor 19 öre. Kongl. Maj:t beslöt då, att en annan lönerreglering skulle ske, och säger: »Då således vid det förhållande, att löneinkomsterna vid landshöfdingebeställningarna i Hallands, Örebro, Kopparbergs och Gefleborgs län, enligt hvad ofvan omförmälda till Civildepartementet år 1870 inkomna uppgifter utvisa, öfverstiga 12,500 kronor, samtliga landshöfdingar nu och antagligen framdeles kunna komma i åtnjutande af en aflöning, öfverstigande det för dem beräknade minimibelopp, hafva WI, med afseende härå, ansett lämpligt att, på sätt redan blifvit rörande åtskillige landshöfdingar föreskrifvet, samtliga öfrige landshöfdingar, hvilkas löner blifvit reglerade, från och med år 1876 uppbära hela sin kontanta

*Indragning af
landshöfdinge-
lönerreglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

aflöning kvartalsvis från landshöfdingelöneregleringsfonden, till hvilken alla af dem dittills uppburna arrendeafgifter, boställsinkomster, ersättningsanslag och forsällönersättningar böra från och med samma år redovisas och ingå.» Lönerna bestämdes således då till 12,500 kronor, skulle man kunna säga, men dermed är icke sagdt, att så skulle förblifva, eller att detta var det sista ordet, med ett ord, att lönerna blefvo definitivt reglerade till detta belopp. Jag har likväl i min hand ett Kongl. bref af den 1 November 1878, som rör denna fond, och hvari säges: »Som emellertid, på sätt vårt nådiga bref den 12 Mars 1875 utvisar, med undantag af landshöfdingebeställningarna i Kopparbergs och Gefleborgs län, lönerna för samtliga öfriga tjugotvå landshöfdingebeställningar blifvit reglerade och i följd deraf de för dem anvisade ersättningsanslag och forsällönersättningar redovisas och ingå till landshöfdingelöneregleringsfonden, hvarifrån kontanta aflöningsbeloppen för samma tjugotvå landshöfdingebeställningar kvartalsvis utbetalas.» Detta visar, att Kongl. Maj:t ansett den genom 1875 års bref stadgade lönerreglering vara definitiv, och man frågar sig då: kan det vara något skäl, att på detta för våra nuvarande förhållanden särdeles ovanliga sätt en fond existerar, till hvilken ingår en mängd inkomster och från hvilken landshöfdingarnas aflöningar bestridas och som naturligtvis är så beskaffad, att den måste växa, emedan det vore mycket illa, om man skulle tänka sig, att anordningar på fonden blifvit gjorda utöfver dess tillgångar? Den måste som sagdt växa och det är klart, att den gör det derigenom att i tidernas längd arrendeafgifterna höjas. Jag vill då hemställa: kan det vara lämpligt att, på samma gång man indrager militiestatens boställen till statsverket och i stället bestämmer fasta löner; på samma gång man indrager landsstatstjenstemännens boställen och gifver dem fasta löner; kan det då vara lämpligt, att landshöfdingelönerna bestridas från en särskild, till sitt belopp vexlande fond? Jag kan icke för min del finna, att några skäl tala derför. Det konstitutionella skäl för bibehållandet af fonden, som Herr vice Talmannen anförde och som jag ej fullkomligt hörde och uppfattade, kan jag således icke söka vederlägga, men det synes mig ur konstitutionel synpunkt kunna frågas: kan det vara lämpligt att Kongl. Maj:t förfogar öfver en fond, som efter hans egen begäran och genom Riksdagens beslut blifvit stäld till hans disposition för ett visst ändamål, att, säger jag, Kongl. Maj:t förfogar öfver denna fond afven sedan detta ändamål blifvit uppnådt? Kan det vara lämpligt, att på samma gång som vi här med den yttersta noggrannhet väga hvarje den mest underordnade tjenstemans lön och till och med votera, huruvida en vaktmästare skall hafva 200 eller 300 kronor i löneförhöjning, att Riksdagen icke skall hafva ett enda ord att säga i afseende på ifrågavarande ganska betydliga lönebelopp? Jag säger ingalunda, att hittills skett någon orätt; det är på grund af Riksdagens beslut, som det hittills varande förhållandet existerat, men då ändamålet med Riksdagens beslut att ställa denna fond till Kongl. Maj:ts disposition nu är uppnådt, kan jag ej förstå, huru man skall kunna rätt väl försvara, att detta förhållande fortfar. Må vara, att Stats-Utskottet icke anfört något annat skäl, än att det

*Indragning af
landshöfdinge-
lönerreglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

vore en lämplig åtgärd, och något annat skäl synes ej af nöden för en så klar sak, men i fråga om lämpligheten torde hvar och en finna, att det likväl icke är blott en bokföringsåtgärd, utan här är fråga om att till statsverket skulle ingå alla dessa arrenden, alla dessa indelta räntor m. m., på samma sätt som dit ingå alla arrenden från andra boställen och andra indelningar, och att landshöfdingarnas löner i stället skola från statsverket kvartalsvis utbetalas. Detta är icke en alldeles likgiltig åtgärd ur ordningens synpunkt och icke blott en bokföringsåtgärd. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Jag kan icke neka till, att det förvånat mig att vid detta Stats-Utskottets betänkande icke finna en enda reservation. Detta förslag går derpå ut att på grund af en enskild motion, så att säga, återkalla ett uppdrag, som Riksdagen år 1830 lemnat Kongl. Maj:t eller, rättare sagdt, att bryta en öfverenskomelse, som vid den nämnda riksdagen ingicks. På sätt den siste talaren anført, anhöllo Riksens Ständer år 1830 hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte, med begagnande af det för landshöfdingarne på stat nu befintliga anslag utan vidare utgifter för statsverket vidtaga en för dessa tjenstemän lämplig lönerreglering. Kan det då vara skäl att på grund af enskild motion vidtaga ändring i detta hänseende eller bör det icke vara Kongl. Maj:t förbehållet att, om han så önskar, föreslå förändring härutinnan?

Den siste talaren stödde sig hufvudsakligen derpå, att ändamålet nu skulle vara uppnådt, att lönerregleringen skulle vara af Kongl. Maj:t fastställd och afgjord. Något sådant återfinnes icke i de Kongl. bref, denne talare uppläste. Kongl. Maj:t har, med begagnande af den rätt, han af Riksdagen erhållit, reglerat lönerna så långt som fonden räckt till, och det har visat sig, att åren 1875 och 1878, då fondens tillgångar stigit, vidtog Kongl. Maj:t förnyad lönerreglering, men att regleringen skulle vara definitivt af Kongl. Maj:t afgjord, det synes icke af någon offentlig handling.

Den siste talaren åberopade såsom skäl militie- och landsstatens boställens indragning. Om jag icke minnes orätt, skedde dessa indragningar först och främst på grund af en Kongl. proposition och för det andra i sammanhang med framställande af anspråk på betydligt ökade löner för såväl militie- som landsstaten, och under sådana förhållanden kan jag fatta befogenheten af en sådan förändring, men då de tillgångar, Riksdagen för detta ändamål ställt till Kongl. Maj:t disposition, räcka för ändamålet, då Kongl. Maj:t icke ifrågasatt något ytterligare anslag, kan jag för min del icke finna någon anledning att vidtaga den föreslagna förändringen. Man kan ju icke säga, att Kongl. Maj:t på något sätt missbrukat det förtroende, Riksdagen lemnat honom, derom tror jag alla vara ense, och jag tror icke, att någon som helst olägenhet visat sig häraf; att då endast för den allmänna principen, att det skulle vara enklare och redigare vidtaga en sådan förändring, som verkliggen, på sätt den förste talaren visat, skulle i viss mån vara ändamålslös och skadlig, det kan jag för min del icke gå in på. Utan något ändamål, utan någon

fördel bör man väl icke vidtaga förändring i gamla bestående förhållanden, som visat sig goda.

För min del instämmer jag med den förste talaren och anhåller om afslag å Utskottets hemställan.

*Indragning af
landshöfdinge-
lönereglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Det är mig alldeles ofattligt att ett betänkande sådant som detta, dervid ingen enda reservation från någon af denna Kammares ledamöter i Utskottet förekommit, här försvaras endast af en enda utskottsledamot. Jag erkänner, att detta, Herr Montgomery-Cederhielms försvar varit för mig fullkomligt öfvertygande och bevisande och sannolikt förena sig Utskottets öfrige ledamöter i denna Kammare i denne talares åsichter och finna dem lika så fullgoda som jag, då ingen af dessa ledamöter aktat nödigt att här uppträda. Men de talares anföranden, hvilka här yrkat afslag å detta välgrundade och riktiga betänkande, finner jag deremot så underhaltiga, att jag nödgas uppträda deremot till den kraft och verkan det kan hafva. Det kan väl icke nekas, att det är Riksdagens både rätt och pligt att befatta sig med alla statens embetsmäns löneregleringar. När nu ett uppdrag sådant som detta för 50 år sedan blifvit af Kongl. Maj:t lemnadt och när det på grund af verkställda undersökningar i Stats-Utskottet visat sig, att denna lönereglering är i det allra närmaste afslutad, nemligen endast med undantag för två landshöfdingar, den i Kopparbergs och den i Gefleborgs län, synes det verkliga vara på tiden att Riksdagen i underdånighet begär, det Kongl. Maj:t täcktes framlägga förslag till denna lönereglering, på det att Riksdagen måtte få pröfva och bestämma densamma efter sitt bästa förstånd. Och hvad det beträffar, som talaren på stockholmsbanken nämnde, att Kongl. Maj:t, honom veterligen, icke missbrukat det förtroende, ständerna gifvit honom i detta hänseende, ber jag att få säga, att för mig åtminstone synes det eget nog att här förekommer ett personligt tillägg på lönen för landshöfdingen i Göteborgs län af 3,000 kronor, utan att Riksdagen fått veta eller i denna stund känner, på hvad grund sådant egt rum. Man kan icke veta, hvilka personliga tillägg Kongl. Maj:t kan finna för godt att göra till en eller annan landshöfdings lön, och det måtte väl hvar och en inse, att sådant icke öfverensstämmer med god ordning, då det är Riksdagen ensam förbehållet att reglera löner och sedan låta dem utgå icke från sådana enskilda fonder utan från riksstaten, på det Riksdagen må kunna veta, huru det förhåller sig med denna utgiftspost såväl som med alla andra.

Jag får på det högsta anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Thyselius: Då representationen år 1830 icke lemnade sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afseende på regleringen af landshöfdingarnes löner, utan i stället förklarade att Kongl. Maj:t egde att med begagnande af de för landshöfdingelönerna på stat befintliga anslag, utan vidare utgift för statsverket, vidtaga lämplig reglering af dessa löner, har till följd deraf under den derefter förflutna tiden Kongl. Maj:t icke, huru stort behovet af förhöjning i vissa landshöfdingars löner än varit, ansett sig derom böra till Riks-

*Indragning af
landshöfdinge-
lönerreglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

dagen göra någon framställning. Femtio år hafva sedan dess snart gått förbi och det torde svårigen kunna förnekas att under dessa år fordrats tid efter annan återkommande förhöjningar i flere landshöfdingars löner, på det att de i någon mån skulle motsvara behovet och de lönelopp, hvaraf andra embetsmän kommit i åtnjutande. Vi hafva också sett, huru under tidernas lopp ända till det år, som nu gått in, underordnade landsstatstjenstemän varit försedde med löneinkomster, som två à tre gånger uppgått till hvad deras förmän landshöfdingarne åtnjutit. När nu icke desses löner kunnat höjas i annan eller vidsträcktare mån än tillgångar dertill vunnits genom ökade inkomster vid utarrendering af boställena, torde det ligga klart, att de regleringar Kongl. Maj:t tid efter annan verkstält, mindre rättat sig efter behovet än efter regleringsfondens småningom ökade tillgångar. Vi hafva också hört omförmålas, huruledes under de sista åren, allt efter som tillgångarna vuxit, någon mindre förhöjning i lönerna skett. Dock hafva tillgångarna icke ännu medgifvit att för landshöfdingarne på platser, der lefnadskostnaderna äro synnerligen höga och en högre aföning således bör fastställas, bestämma lönernas belopp för all framtid eller annorlunda än för tjenstens nuvarande innehafvare. Lönerregleringen är i öfrigt icke ännu utsträckt till alla länen; ännu är det två landshöfdingedomén, för hvilka reglering återstår. Det vore sålunda i hög grad önskligt, att Riksdagen icke ville ifrågasätta någon inskränkning i den regeringen hittills tillerkända rättighet att förordna öfver de tillgångar, som tillhöra fonden och, jag upprepar det, det torde svårigen i vårt land kunna uppvisas exempel på någon annan embetsmannaklass, för hvars aföning staten icke under ett halft sekel måst göra någon vidare uppoffring. Men det är icke allenast i afseende på lönebeloppen, som denna regeringens disposition öfver fonden kan vara af gagn. Jemte det jag tager mig friheten erinra derom, att Kongl. Maj:t förlidet år befriat statsverket från åtskilliga utbetalningar till denna fond, hvilka säkerligen uppgått till omkring 15,000 kronor årligen, bör jag betona att, på sätt föregående talare äfven omförmålt, Kongl. Maj:t derå vid inträffande behof lemnat anvisningar, hvarigenom i de särskilda fallen framställning till Riksdagen om anslag kunnat undvikas. Sådana behof hafva äfven under de senaste åren förefallit. Icke obetydliga fardagsersättningsbelopp hafva måst utbetalas till landshöfdingar, på det att deras efterträdare måtte genast vid embetets tillträde lika som andra embetsmän komma i åtnjutande af de för dem bestämda löner. Åtskilliga byggnader vid residenserna, enskildt tillhöriga tjenstens innehafvare men för en hvar sådan behöfliga, hafva blifvit inlösta, och dertill hafva medel hemtats ur denna fond. Kongl. Maj:ts dispositionsrätt deröfver har således i många hänseenden varit af nytta och besparat särskilda anslag. Jag tror heller icke, att Kammarrens ledamöter skola finna de löner, landshöfdingarne för närvarande åtnjuta, vara så höga, att någon minskning deraf kan ega rum, eller att de uppnått de belopp, som flestades torde vara lämpliga.

Jag hemställer alltså, i likhet med näst föregående talare, att Kammarren icke måtte lemna sitt bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

*Indragning af
landshöfvinge-
löneroglerings-
fonden m. m.
(Forts.)*

Friherre *Klinckowström* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller första punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 50, röstar:

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39.

Nej—69.

2:a punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 51, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner som ock enskilda motionärers framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till danaarf.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda betänkande N:o 12, angående åtskilliga ännu oafgjorda frågor rörande tullbevillningen.

1:sta punkten.

Bifölls.

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.*

2:dra punkten.

Herr Carlson: Det kommer i hvar och en riksdags arbeten ett ögonblick, som är af afgörande vigt för den följande statsregleringsperioden, men som ofta ganska hastigt förflyger, dels därför, att Riksdagen knappt dåmera är fri i sina beslut och dels äfven därför, att så många ledamöter då redan aflägsnat sig från Riksdagen. Detta ögonblick, är det, när Stats-Utskottet inkommer med sitt s. k. memorial angående den vid riksdagen verkställda statsreglering. Detta memorial innefattar nemligen sjelfva den slutliga uppställningen af inkomster och utgifter för det budgetår, hvarom fråga är. Det torde icke behöfva erinras derom, att i denna fråga ganska olika meningar förevarit vid nu innevarande riksdag, men den omständigheten, att de beslut, som ega inflytande på uppställningen af detta sista memorial, vanligen ett efter annat tillkommit, förhindrar ofta den klara öfversigten öfver huru allt slutligen skall komma att ställa sig. Hvert enda mera ingripande beslut, vare sig om inkomster eller utgifter, borde syfta till någon viss slutlig uppställning, men vanligen äro dessa beslut så fristående från hvarandra, att de icke klart uttrycka ett sådant syfte.

Det föredragna ärendet innefattar en punkt, som, så vidt man kan se, har ett icke obetydligt inflytande på detta sista memorial. Det är icke lätt att göra sig en föreställning om, huru den slutliga sammanställningen skall gå rätt väl ihop, men det säkra är, att åtskilliga tvifvelsmål i detta hänseende gjort och göra sig gällande hos icke få. Efter den uppställning, som Bevillnings-Utskottet gjorde i dess förut behandlade memorial angående tullbevillningen, skulle den brist i nästa statsreglering, som borde fyllas, uppgå till 5 millioner kronor. För fyllande af bristen beräknades inkomsten af tullen å tobak till 400,000, och inkomsten af tullen å socker upptogs till 1,400,000 kronor. Detta är, såsom jag tror, för högt, emedan hvar och en tullförhöjning dock verkar till någon minskning i sjelfva kvantiteterna. Bränvinet upptogs i den reservation, Kammaren antog, till 2,300,000 kronor, utan afseende derpå att äfven i detta fall tillverkningens belopp måste antagas blifva minskadt. Om dessa summor sammanslås, uppgå de, med någon reduktion i afseende på de förmodade kvantiteterna i bränvinstillverkning och införsel, till tre millioner sju å åtta hundra tusen kronor. Vore nu alla beräkningar öfver inkomsterna fullt säkra, så skulle statsregleringen med en måttlig förhöjning i allmänna bevillningen gå ihop. Men redan i den reservation, som af Kammaren gillades, uppställdes åtskilliga betänkligheter i det hänseendet och jag tviflar storligen på, att dessa betänkligheter sedermera förminskats, först i afseende derå att tullinkomsterna skulle uppgå till 23 millioner och vidare allmänna bevillningen till 4 millioner. Skulle en nedsatt beräkning i dessa afseenden blifva nödvändig, så är troligt, att andra inkomstkällor måste anlitas.

Det är med anledning af dessa förhållanden, som jag tager mig friheten att ställa en uppmaning till någon ledamot af Stats-Utskottet att upplysa, huruvida Utskottet, då det nu lidit så långt på riks-

dagen, har kunnat fatta någon öfversigt öfver ställningen och huruvida någon öfvertygelse bildat sig inom Utskottet i afseende å sättet att betäcka behöfliga utgifter med de inkomster, som redan äro afsedda, samt följaktligen, huruvida behof förefinnes att besluta den förhöjning i kaffetullen, som regeringen föreslagit. Det förekommer mig, att en sådan upplysning vore en vägledning i den fråga, som nu blifvit föredragen, och säkert äfven i många andra.

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl: Äfven utan den särskilda uppmaning, som föregående talare stälde till ledamöterna i Stats-Utskottet, att göra det meddelande, som Utskottet kan vara i tillfälle att utgifva i afseende på förhållandet mellan statsverkets inkomster och utgifter, för så vidt dessa nu låta sig beräkna, hade jag försett mig med en uppställning, som visar detta förhållande, och hade ämnat att vid föredragningen af denna punkt lemna Kammaren del af densamma, emedan naturligtvis en sådan beräkning öfver förhållandet mellan inkomster och utgifter måste vara i hög grad bestämmande i afseende å det beslut, som Kammaren går att fatta, då det rör frågan om en åtgärd, som afser att kunna bereda en ökad inkomst. Så vidt på grund af redan fattade beslut förhållandet mellan inkomster och utgifter låter beräkna sig, så är det följande. De ordinarie inkomsterna äro af Kongl. Maj:t beräknade till 18,000,000 kronor och deri har icke skett förändring genom något af Riksdagen fattadt beslut. Bevillningarne i den del, deri Kongl. Maj:t icke gjort särskild framställning om någon förhöjning, äro af Kongl. Maj:t beräknade till 48,280,000 kronor. Förhöjningen i bevillningen kommer, på grund af det beslut, som Riksdagen redan fattat i afseende på bränvinet, att i fråga om bränvinstullen medföra en tillökning utöfver sistnämnda belopp af 200,000 kronor. På grund af det förslag, som Bevillnings-Utskottet afgifvit, är beräknadt att tobakstullen skulle inbringa 400,000 kronors förhöjning. Genom samma Utskotts förslag i afseende å tullen för socker skulle förhöjningen komma att uppgå enligt beräkning till 1,400,000 kronor och genom det beslut, Riksdagen redan fattat i afseende å bränvinstillverkningsafgiften, torde densamma böra beräknas till 2,300,000 kronor. Dessa af mig nu omnämnda fyra förhöjningar skulle således inbringa en tillökning i den förut beräknade bevillningen af 4,300,000 kronor. Genom Riksdagens beslut är vidare afgjort att af bankovinsten skall till statsverkets behof lemnas ett belopp af 1,300,000 kronor. Dessa af mig angifna inkomstitlar lemna således ett sammanlagdt belopp af 71,880,000 kronor. Utgifterna deremot hafva af Riksdagen blifvit fastställda, de ordinarie och de extra ordinarie till 61,706,000 kronor. De utgifter, som blifvit anvisade på Riksgäldskontoret, är jag icke i tillfälle att till siffran fullt noggrant kunna uppgifva, men de hafva förut blifvit beräknade till 10,860,000 kronor och jag tager mig således friheten att i denna kalkyl använda samma siffror. Utgifterna skulle således efter denna beräkning uppgå till 72,566,000 kronor och enligt den nu gjorda kalkylen, som jag vill kalla en statsreglering på papperet, visar sig således en brist af 686,000 kronor. Jag ber att få härvid anmärka, att jag icke upptagit i denna beräkning

Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)

den förhöjning i allmänna bevillningen, som Bevillnings-Utskottet i sitt betänkande N:o 9 omnämnt sig anse böra ifrågakomma. Jag vill vidare tillåta mig göra följande anmärkningar vid den af mig lemnade beräkningen. I afseende först å de bevillningar, som af Kongl. Maj:t äro beräknade till 48,280,000 kronor, ber jag få säga, att jag för min del högeligen fruktar, att icke tullbevillningen kommer att inbringa det belopp, hvartill den i Kongl. Maj:ts proposition är upptagen. Efter hvad temligen allmänt känt är, hafva tobaksfabrikanterne dels på grund af nu rådande gynsamma förhållanden för spekulation i denna vara, dels med anledning af den tid, som blifvit lemnad för denna spekulation, nu försett sig med ganska betydliga lager, efter hvad jag hört uppgifvas, för två å tre år; och jag fruktar derför, att den beräknade förhöjningen å tobakstullen icke kommer att uppgå till 400,000 kronor, hvartill den blifvit upptagen. Å andra sidan måste deremot medgifvas, att, då på grund af angifna förhållanden importen af tobak under nu löpande år lär blifva större än under normala förhållanden, så är en större tullinkomst på denna artikel att för detta år motse och möjligen derigenom en minskning i statsbristen för detta år att förvänta. För min del fruktar jag äfven, att förhöjningen i bränvinstillverkningsafgiften, som är beräknad till 2,300,000 kronor, är något för högt upptagen.

Sedan jag tillåtit mig dessa anmärkningar i afseende på inkomsterna, ber jag att i afseende å utgifterna, som äro upptagna till 61,706,000 kronor, få erinra derom, att jag vid behandlingen af de särskilda hufvudtitlarna vid alla förslagsanslag, i fråga om hvilka Kongl. Maj:t begärt att desamma skulle upptagas till högre belopp än Stats-Utskottets majoritet föreslagit, sökt att påvisa, huruledes dessa anslag alltid blifvit öfverskridna och att ett sådant sätt att gå till väga, som Utskottets majoritet föreslagit och Kammarén gillat, icke kan medföra någon annan följd än den, att dessa förslagsanslag hädanefter, såsom hittills varit vanligt, år efter år komma att öfverskridas. Följden häraf åter blir naturligtvis en ökad brist.

Detta är hvad jag ansett mig böra vid behandlingen af den nu föredragna punkten meddela Kammarén i afseende å förhållandet mellan statsverkets inkomster och utgifter. I fråga om sjelfva punkten tillåter jag mig icke att framställa något yrkande.

Herr Peyron: I afseende å föreliggande punkt kan jag icke vara öfverens med Utskottet, lika litet i fråga om det beslut, hvartill Utskottet kommit, som i fråga om motiveringen. Kongl. Maj:t har föreslagit en förhöjning i tullen på kaffe likasom på socker af 1 öre per skålpund. Bevillnings-Utskottet har afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag om förhöjning af tullen på kaffe och motiverar i sitt betänkande N:o 9 detta sålunda: »Kongl. Maj:ts förslag om höjning af tullen å kaffe anser Utskottet sig icke kunna förorda, då denna vara i vida högre grad än någon af dem, i afseende å hvilka Kongl. Maj:t föreslagit skatteförhöjning, utgör för den stora massan en allmän förbrukningsartikel.» Visserligen är kaffe en allmän förbrukningsartikel, det bestrider jag icke; men jag vågar bestrida, att icke

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.*
(Forts.)

socker är i lika hög grad en förbrukningsartikel för den stora massan. Det är icke tänkbart, att, om socker konsumerades uteslutande eller till större del af den mera välbärgna samhällsklassen, konsumtionen skulle årligen tilltaga i sådant förhållande som den gör. Efter mitt förmenande förefinnes också en annan orsak, hvarför man för närvarande mycket väl bör och kan höja tullen på kaffe med icke endast 1 öre, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, utan 2 öre, hvilket jag för min del skulle vilja. Detta skulle vara konsekvent med den af Utskottet föreslagna förhöjningen i tullen å socker. Kaffe är en artikel, som varierar ganska betydligt i pris. För närvarande hafva prisen å de olika sorterna kaffe fallit sedan ett år med icke mindre än 16 å 20 öre per skålpund, hvilket motsvarar ungefär 25 procent af den oförtullade varans värde. Då hemställer jag om en förhöjning i tullen af 2 öre per skålpund spelar den ringaste rol för konsumenterna. Enligt Kongl. Maj:ts beräkning skulle en förhöjning af ett öre i kaffetullen inbringa 233,452 kronor. Om förhöjningen nu blefve 2 öre, skulle inkomsten således blifva nära en half milion, ett belopp som med afseende å statsverkets nuvarande behof synes mig icke vara att förakta, helst då det kan tagas så pass lätt, som fallet är med en sådan förhöjning.

För min del vågar jag på grund af hvad jag anfört anhålla, att Kammaren behagade återremittera den nu föredragna punkten i den syftning, att förhöjningen i tullen å kaffe måtte bestämmas till 2 öre per skålpund, och anhåller jag, att herr Talmannen ville framställa proposition å återremiss.

Herr Bennich: Vid riksdagens början var jag för min del mycket böjd att tillstyrka den förhöjning å kaffetullen, som Kongl. Maj:t föreslagit; men jag får säga, att efter de förhandlingar, som egt rum dels inom Utskottet och dels inom Riksdagen, i synnerhet i fråga om förhöjningen af bränvinstillverkningsafgiften, hyser jag ganska stora betänkligheter att nu medverka till en rubbning af den bestående kaffetullen. Bland Bevillnings-Utskottets ledamöter från Andra Kammaren, inom hvilken representanterna för de mindre bemedlade och arbetande klasserna kunna anses företrädesvis förefinnas, uttalades ganska enhälligt den mening, att kaffe förbrukas af de fattigare och mindre bemedlade klasserna i förhållande till deras tillgångar långt mera än socker. Sockerförbrukningen anses väl också förekomma inom dessa klasser men ojemförligt mindre, än hvad förhållandet är hos de mera lyckligt lottade. När nu Riksdagen emot en ganska stark mening inom Andra Kammaren beslutit fördubbling af tillverkningsafgiften å bränvin emot hvad Bevillnings-Utskottet föreslagit, så framställer sig den betänkligheten: skall man tillika fördyra det njutningsmedel, som kan sägas i viss mån ersätta förbrukningen af bränvin? Den fattige tager sin kopp kaffe ofta utan socker; han begagnar det egentligen som ett stimulerande medel, hvilket lifvar sinnet men icke skadar på samma sätt som begagnandet af bränvin. Vore statsverkets behof alldeles gifvet, kunde det icke tillfredsställas med mindre, än att tullen på kaffe

Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)

också förhöjdes, då vore intet derom att säga, annat än att man böjde sig för den absoluta nödvändigheten.

Jag har förut uttalat mina betänkligheter så väl i fråga om utgifternas beräkning, hvilka jag tror komma att öfverskridas, som i fråga om inkomsterna af bevillningarne; men jag ber derjemte få fästa uppmärksamheten på, att enligt den kalkyl, som af Stats-Utskottets ordförande nyss framställes, skulle en brist förefinnas af närmare 700,000 kronor och då var icke taget i beräkning någon förhöjning i allmänna bevillningen. Bevillnings-Utskottet åter har utgått från den förutsättning, att allmänna bevillningen skulle höjas med 50 procent, hvilket bör kunna gifva omkring 1,600,000 kronor och således 900,000 kronor utöfver hvad som skulle erfordras för betäckande af den brist, som från Stats-Utskottets sida nyss omnämndes. Jag är ingalunda viss om, att denna tillökning af 900,000 kronor kommer att blifva tillräcklig och att vi icke ändock få en brist under loppet, af nästa år. Men genom de åtgärder, Utskottet i öfrigt föreslagit, nemligen dels beträffande hvad Riksdagen redan beslutit i afseende å bränvinstillverkningsafgiften, dels hvad Utskottet föreslagit i afseende å tullen på socker, som skulle komma att höjas med 700,000 kronor utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och genom hvad Utskottet är sinnadt att föreslå, nemligen att allmänna bevillningen skall höjas med 50 procent, genom dessa åtgärder föreställer jag mig, att Riksdagen med godt samvete kunde säga sig hafva reglerat staten något så när tillfredsställande. Då man kan undvika att här vidtaga en åtgärd, som efter min uppfattning skulle mottagas med ganska mycken motvilja, och denna åtgärd i allt fall icke skulle inbringa mer än 233,000 kronor, så synes det mig icke vara skäl att nu besluta, hvarken den föreslagna förhöjningen i kaffetullen, ej heller — och ännu mindre — en återremiss, hvilken icke skulle tjena till något, enär någon vidare utredning icke är af nöden.

Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Mig förefaller det särdeles bedröfligt, att vi efter 60 års fred skola, endast på grund af ett eller två inträffade missväxtår, stå på den punkt, att vi nödgas sätta i fråga att genom fördyrande af två sådana allmänna förbrukningsartiklar som kaffe och socker skaffa oss ökade inkomster. Dessa artiklar hafva för de fleste personer genom vanan blifvit, om icke *nödvändighetsvaror*, åtminstone icke långt derifrån. Sockertullens förhöjning är måhända den mest förhatliga af dessa båda; ty socker kan ingalunda sägas vara en öfverflödsvara; det är nödvändigt för en mängd preservativ och jag tror icke, att någon civiliserad nation kan undvara detsamma. I England anser man, att, lika litet som man kan återinföra skatt på bröd, kan man numera återinföra den afskaffade skatten på socker. Vi borde i det fallet hafva kunnat stå på samma punkt och hade måhända äfven gjort det, derest Bevillnings-Utskottet behandlat ärendet med den skyndsamhet, som vederbort. I stället har Utskottet haft mycket brådtom med att inkomma med utlåtande om afslag å en af mig väckt motion, hvilken jag framställt som *vilkor* för och

önskat få behandlad i *sammanhang* med frågan om bränvinsskattens förhöjning. Hade dessa frågor behandlats i sammanhang med hvarandra, så skulle jag med glädje hafva bidragit till beslutet om en högre beskattning å bränvin i stället för att lägga en sådan å socker och kaffe; ty bränvinet är visserligen icke så behöfligt eller oskadligt njutningsmedel som dessa båda varor.

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.*
(Forts.)

Det finnes dock ännu en resurs; nemligen om man i god tid kommer in till nästa riksdag med ett förslag, hvarigenom Riksdagen kanske blir mera benägen att höja bränvinsskatten till ungefär det belopp, som den Kongl. propositionen innefattade, och hvilket skulle ställas i sammanhang med det förslag, som till viss grad framstälts af bränvinskomitén, nemligen om en sammanslagning af tillverkningsafgiften med försäljningsafgiften, å hvilken senare *nu* förspillas tre eller fyra millioner i premier åt krögare. — Men detta bör då ske i god tid och icke *såsom nu*, sedan bränningen är slut och importen af alla till förhöjd tull föreslagna artiklar hunnit verkställas, i synnerhet af tobak, hvilken utan tvifvel hade bort skiljas från de öfriga och redan från Riksdagens början bort beläggas med ökad tull.

Jag har sjelf under hand påmint om en större skyndsambhet och har anledning tro, att inom Bevillnings-Utskottet funnits personer, som försökt att få de ifrågasatta förhöjningarne afgjorda inom god tid, men detta har rönt ett obegripligt motstånd af andra och det är *dem*, vi hafva att tacka för den statsbrist, som nu måste fyllas.

Under närvarande förhållanden vill jag emellertid ej gå längre än Bevillnings-Utskottet här gjort, hvilket det i första hand tillkommer att söka bota hvad det åstadkommit, och mycket hellre går jag in på att öka den allmänna bevillningen än jag vill höja afgifterna å dessa förbrukningsartiklar för den stora massan af folket. Beträffande den nu förevarande punkten om kaffe yrkar jag därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Odelberg: Jag ber att få förena mig om det förslag, som framstälts af Herr Peyron, om en förhöjning med 2 öre per skålpund i tullen å kaffe. Jag vill emellertid icke härför yrka återremiss, utan önskar att Kammaren ville nu genast besluta en sådan förhöjning.

Herr Lindström: Jag skall inskränka mig till att, med åberopande af hvad jag förut i denna Kammare anført i afseende på denna fråga och till alla delar instämmande i hvad Bevillnings-Utskottets vice ordförande nyss yttrat, yrka bifall till Utskottets förslag och endast tillägga, att det efter mitt förmenande vore rätt mycket att beklaga, om denna Kammare genom bifall till vissa yrkanden möjligen skulle gifva sig sken af att vara motståndare till den åsigt, som inom Medkammaren lærer mycket allmänt omfattas, eller att för denna gång fylla en del af den brist, som förefinnes i budgeten, genom att öka den allmänna bevillningen.

Jag skall i öfrigt endast med anledning af det förslag, som af representanten på stockholmsbanken blifvit framställt, att till Bevillnings-Utskottet återremittera punkten, nämna, att jag för min

Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)

del finner en sådan återremiss fullkomligt ändamålslös, då här endast är fråga om att bestämma, huruvida tullsatsen på en artikel i tulltaxan skall höjas med ett lägre eller högre belopp, för fattandet af beslut hvarom återremiss ej kan vara af nöden.

Grefve Posse, Gösta: För min del hyser jag den åsigt, att man borde söka fylla statsbristen hufvudsakligen genom den direkta bevillningen. Jag skulle följaktligen helst icke velat höja tullen på någon af de två artiklar, kaffe och socker, hvarom nu är fråga, men då detta icke synes låta sig göra, utan tullen ovilkorligen måste höjas, kan jag icke finna någon anledning att höja tullen på den ena artikeln, men icke på den andra, och detta så mycket mindre som Kongl. Maj:t afgifvit ett bestämdt förslag om att med lika belopp öka dessa tullsatser och jag icke kan se något skäl att frågå Kongl. Maj:ts förslag. Jag kan icke förstå kraften af det skäl, Herr Bennich åberopat till stöd för sin åsigt, eller att Andra Kammaren skulle »tycka» så och så. Jag vill mycket gerna vara med Andra Kammaren, då den bjuder skäl för sin mening, men att rätta mig efter den endast därför att Kammaren *tycker* så, vill jag icke. Att kaffe mer än socker skulle ingå i de fattiges förbrukning, kan jag icke förstå, ty ingen lär väl dricka kaffe utan socker, och deraf blir ju följden, att, om endera konsumeras mer, det måste vara socker. Den af Kongl. Maj:t föreslagna tulltillökningen är den högsta, jag vill vara med om, hvarför och på grund i öfrigt af hvad jag nu yttrat jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Reutersvärd: En ärad talare har på ett skarpt sätt förebrått Bevillnings-Utskottet för den långsamhet, hvarmed Utskottet behandlat de frågor, som nu för Kammaren föreligga. Jag ber att få meddela honom, att vid ett bland de första sammanträdena inom Utskottet man diskuterade, i hvad ordning dit hänvisade ärenden borde behandlas, och att dervid majoriteten af ledamöterna från denna Kammare önskade skyndsamt företaga de ärenden, om hvars snara tillämpning vore fråga, men alla ledamöterna från Andra Kammaren motsatte sig detta, af skäl att man först ville se hvad Riksdagen skulle komma att afpruta på de af Kongl. Maj:t i dess nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof åskade anslag. Detta skäl, att man, förr än anslagsfrågorna blefvo af Riksdagen afgjorda, sväfvade i nästan fullkomlig ovisshet, om hvad för bristens fyllande behöfde föreslås, ansågs äfven så talande, att derpå grundades Utskottets beslut; och detta skäl är äfven det enda, som vållat dröjsmålet med behandlingen af dessa ärenden. Hade icke statsbrist förefunnits redan från förlidet år och varit att emotse för det löpande året, hade större skyndsamhet kunnat iakttagas, men nu ville man i det längsta dröja för att se, hvad Riksdagen, påverkad af dessa missgynnande förhållanden, kunde besluta sig för att bespara.

Vid samma tillfälle öfverlades äfven om, huru man borde gå till väga för att så jemnt som möjligt fördela de nya skattebördor, hvarom fråga var, och man blef dervid ense om, att under alla för-

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)*

hållanden det skulle vara nödvändigt att höja den allmänna bevillningen med femtio procent, hvarutöfver flertalet emellertid icke gerna ville gå annat än i yttersta nödfall, och det var ju redan vackert att vilja höja så mycket. För att ej riskera att vid nästa riksdag mötas af allt för stor statsbrist, — och efter min öfvertygelse blir den i allt fall större, än den vi nu hafva att fylla, -- ville man försöka att på dessa kassaartiklar taga ut så mycket, att bristen må komma att blifva åtminstone dräglig. Kongl. Maj:t hade, såsom bekant, föreslagit, att tullen på kaffe och socker skulle höjas med ett öre på skålpundet. Inom Utskottet ansåg man, att det skulle på samma gång vara lämpligare och bringa större inkomst, om man satte två öre högre tull på skålpundet socker, men deremot, på skäl, som af Utskottets ärade vice ordförande nyss blifvit andragna, låta tullsatsen å kaffe förblifva vid hvad den nu är. Det sades nemligen, i synnerhet af ledamöterna från Andra Kammaren, att utan allt tvifvel sockret användes i relativt större mängd inom de mera bemedlade klasserna än i de fattiges hushållning; och det är helt naturligt, ty socker begagnas af lyckligare lottade klasser icke blott till kaffe utan ingår äfven till ganska väsentlig mån i deras matlagning, under det att socker deremot icke alls förekommer i de fattigare klassernas matlagning. Kaffet åter, anmärktes det, vore en rätt för sig, som man i det längsta icke borde fördyra för den stora massan. Dessa hafva varit de skäl, hvarför man, hellre än att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, velat med 2 öre på skålpundet höja sockertullen, men låta tullen å kaffe vara som förut. För min del skulle jag icke hafva något emot att på dessa stora förbrukningsartiklar söka erhålla medel till fyllande af den statsbrist, som sannolikt kommer att förefinnas; men då jag tror, att Utskottet gått en medelväg så väl i afseende på förhöjningen af den allmänna bevillningen, som deri att det icke onödigtvis ökat den indirekta beskattningen, vill jag, för det närvarande åtminstone, yrka bifall till Bevillings-Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Här har så mycket redan blifvit taladt i denna fråga, att jag kan fatta mig helt kort. Jag instämmer med Bevillnings-Utskottet i denna punkt, men skälen därför äro något olika dem andra talare hafva åberopat för att komma till samma slut. Jag är nemligen öfvertygad, att, om det vore oundgängligt att på dessa kassaartiklar lägga ökad tull, tillökningen borde, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, fördelas lika på båda. Men jag anser, att dessa båda artiklar, kaffe och socker, *icke* böra beläggas med ökad tull; ty de ingå till så stor mängd i de fattige och mindre bemedlade klassernas njutningsämnen, att jag finner det hårdt och orättvist att öka skatten på dessa artiklar, helst de redan äro så hårdt beskattade i många riktningar. Den inkomst, som skulle erhållas genom den af Utskottet föreslagna ökade tullen på socker, må man, efter min åsigt, i stället uttaga genom den allmänna bevillningen. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)

Herr Peyron: I princip är jag visserligen alldeles emot indirekt beskattning; men då vi ej kunna komma från den, utan måste hafva finanstullar, så förstår jag ej hvarför vi hellre skulle hafva det på den ena än på den andra konsumtionsartikeln. En talare har sagt, att den af Kongl. Maj:t föreslagna tullförhöjningen vore den rigtiga, men deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att statsverket genom bifall till den Kongl. propositionen skulle erhålla mindre inkomst än genom antagandet af Bevillnings-Utskottets förslag. Kongl. Maj:t har beräknat inkomsten af tullförhöjningen å kaffe och socker till sammanlagdt 933,358 kronor; den af Utskottet föreslagna förhöjningen i sockertullen skulle deremot inbringa 1,400,000 kronor. Genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle följaktligen vållas en minskning i statsverkets nu beräknade inkomster, som jag icke anser lämpligt att vi utsätta oss för. Jag vidhåller fortfarande den åsigt, att en förhöjning af tullen med två öre på så väl kaffe som socker vore det för närvarande rigtigaste, men vill, med afseende på hvad Herr Odelberg nyss anfört, återtaga min begäran om återremiss och förena mig med honom i anhållan, det Kammaren måtte nu besluta en förhöjning i tullen på kaffe med två öre på skålpundet.

Herr Jöns Pehrsson: Det är väl icke så utan att man är på god väg att, såsom jag anmärkte, då vi ökade bränvinstillverkningsafgiften, jemka ihop det så, att vi till slut undgå att lägga något på den allmänna bevillningen. Efter den tabell, som af Stats-Utskottets ordförande nyss blifvit åberopad, skulle visserligen ännu fattas 700,000 kronor, men vid närmare beräkning torde det blifva mindre och då anser man nog icke behöfligt att öka den allmänna bevillningen. För min del önskar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt och ämnar, efter hvad jag redan nu vill tillkännagifva, rösta på afslag till Utskottets hemställan i afseende å tullen på socker och i synnerhet tobak; ty bifall till hvad Utskottet föreslagit beträffande sistnämnda vara vore att döda all inhemsk industri i den vägen. Man vill lägga tull på råvaran, men icke på vissa deraf tillverkade artiklar.

Här har blifvit antydt, att, då man ej vet, om icke förslagsanslagen komma att öfverskridas, det nog är möjligt att man behöfver mer än som beräknats. Det blir framtiden, som kommer att visa detta; men sedan man till bestämda belopp fastställt förslagsanslagen, bör man göra upp sina beräkningar derefter. Väl vet man, att statsregleringen i *verkligheten* och den på *papperet* icke alltid slå in med hvarandra, men jag hyser det fasta hopp, att Kongl. Maj:t skall låta sig angeläget vara att icke utan i trängande nödfall öfverskrida förslagsanslagen, då det annars i sinom tid torde komma att visa sig, att det blir svårt nog att få behöfliga medel. För min del yrkar jag, som sagdt, nu bifall till Utskottets förslag och skall i dag vara en af de störste frihandlare man kan tänka sig. Jag är det i viss mån alltid och en princip, som jag icke öfvergifver, är att jag vill hafva de varor, som icke inom landet kunna åstadkommas, så billigt som möjligt, men deremot icke för så godt

pris släppa in de varor, som vi sjelfva kunna tillverka. Tänken på, huru nu är förhållandet med till exempel den mekaniska verkstadsindustrien. Intagas icke maskiner och allt annat, som till denna industri hör, från utlandet? Är det kloket i detta?

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Jag har ånyo begärt ordet, mest för att tacka Herr Reutersvärd för hans nyss lemnade upplysning, det denne Kammares fleste ledamöter i Bevillnings-Utskottet gjort hvad på dem berott för att fortskynda afgörandet af frågan om tullförhöjning på sådana varor, i afseende hvarå Kongl. Maj:t genom en af sina rådgifvare uppmanat Riksdagen att snart fatta sitt beslut, på det att icke vinsten af ökningen i tull måtte gå i enskilde spekulanter fickor. Felet torde således komma egentligen att drabba Utskottets ledamöter från Andra Kammaren, och då dessa bildat majoriteten tager jag i allt fall icke tillbaka mina ord, att större delen af ansvaret för den närvarande ställningen drabbar Bevillnings-Utskottet för det sätt, på hvilket detta ärende blifvit i Utskottet behandladt.

För öfrigt vill jag upprepa hvad jag förut sagt, att en ny bränvinsförfattning bör kunna komma i god tid till nästa riksdag. Något föremål mer lämpadt för en hög beskattning än bränvinet näst kanske tobaken kan man icke påfinna, ty äfven om i följd af den höga beskattningen förbrukningen skulle betydligt minskas, vore detta i sig sjelf en välgerning för vårt land; och ju mer man för öfrigt kan taga ut genom att fördyra denna vara, desto större välgerning är efter min åsigt också det för landet. Nu har man ock ett stort spatium för skattens bestämmande, ty af komiterade är ifrågasatt, att den skall utgå med högst två kronor och lägst 1 krona och 40 öre på kannan. Jag föreställer mig, att, om icke till »vederböranden», som skola höras, räknas allt för många, man med skäl kan hoppas att i ett ärende, der så mycket redan är taladt och skrifvet och man redan förut bör vara färdig att besluta sig, erhålla en Kongl. proposition nästa riksdag *i så god tid*, att frågan kan afgöras, åtminstone innan det blifver öppet vatten eller vederbörande bränvinsbrännare hunnit tillverka så mycket att det för året icke skulle stort tjena till att öka skatten. Jag fortfar att vid denna punkt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ribbing, Carl: I denna fråga har redan blifvit så mycket yttradt, att det kanske varit skäl att icke begära ordet; men då jag är ledamot af Bevillnings-Utskottet, har jag ansett mig böra i några få ord här uttala min mening. Af den öfversigt, ordföranden i Stats-Utskottet nyss lemnat öfver statsverkets inkomster och utgifter, finna vi, att bristen i det hela uppgår till 700,000 kronor. Dem, som frukta denna brist, ber jag att få erinra om den alltid påtänkta utvägen, hvars begagnande jag är öfvertygad att Riksdagen i sin helhet önskar, att med femtio procent höja bevillning efter andra artikeln. Då denna bevillning under föregående åren utgått med circa 3,200,000 kronor skulle nämnda förhöjning alltså inbringa 1,600,000 kronor, ett belopp, som ganska betydligt öfverskrider den

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.*
(Forts.)

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.*
(Forts.)

befintliga bristen å 700,000 kronor och äfven, derest tullen på tobak icke skulle uppgå till beräknadt belopp, förslår att fylla den lucka, som derigenom skulle uppstå.

Orsakerna, hvarför man ej velat lägga ökad tull på kaffe, hafva redan af föregående talare från Bevillnings-Utskottet blifvit omnämnda; och för egen del får jag säga, att, då kaffe, såsom många gånger blifvit yttradt, icke utgör endast ett njutnings- utan äfven ett näringsmedel, jag icke funnit skäl att vara af olika mening med Utskottet, helst den inkomst, som genom den af Kongl. Maj:t föreslagna tullförhöjningen skulle tillfalla statsverket, ej skulle belöpa sig till mer än 233,452 kronor.

Jag yrkar bifall till den nu föredragna punkten.

Grefve Posse, Knut: Jag ber att i största korthet få angifva de grunder, hvarför jag ämnar biträda Kongl. Maj:ts proposition om att med ett öre på skålpundet höja tullen å kaffe. Jag vill då gifva akt på de skäl, som af Bevillnings-Utskottet blifvit anförda till stöd för att icke tullen å kaffe må vidkännas samma förhöjning som tullen å socker, eller att användandet af socker är ett behof mer för de förmögnare än för de fattigare klasserna, helst de, som velat bestämma förhöjningen å kaffetullen till endast hälften af hvad man önskat lägga på sockertullen, derigenom gifvit till känna, att de beaktat samma skäl. Jag finner ingen anledning att gå längre än Kongl. Maj:t föreslagit. Det egentliga motivet för mig att här söka bereda staten en större inkomst är, att jag kommer att instämma i min grannes till venster Herr Jöns Pehrssons yrkande om afslag å den ifrågasatta förhöjningen i tullen på tobak, dels på den grund att en sådan förhöjning mycket litet skulle inverka, enär den vinst för staten, som vore afsedd att dermed erhållas, i stället kommer att gå i enskildes fickor, dels och hufvudsakligast därför att Utskottet icke funnit skäl beakta afgifna motioner om att förläna de fabriker, som bearbeta denna råvara, något ökad skydd i förhållande till förhöjningen i tullen på råvaran. Dessa äro de skäl, på grund hvaraf jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition om att med ett öre höja tullen på kaffe.

Herr Stråle, Wilhelm: De skäl, som blifvit anförda mot förhöjning i tullen på kaffe, synas mig vara mycket beaktansvärda, i följd hvaraf en sådan förhöjning, efter min åsigt, icke böra ega rum utan starka finansiella skäl; men de kalkyler öfver statsverkets debet och kredit, som dels blifvit af Bevillnings-Utskottet framlagda, dels vi i dag hafva hört af Stats-Utskottets ordförande, kunna naturligtvis icke vara uppgjorda med den bestämdhet, som är önskelig. Vål anser äfven jag för min del, att den ifrågasatta förhöjningen med femtio procent af allmänna bevillningen bör ega rum, men huruvida ens den är tillräcklig att fylla statsbristen, lærer väl ej nu kunna afgöras. Männe ej under sådana förhållanden försigtigheten bjuder att hålla denna fråga öppen ännu några dagar för att se till, om man måste höja tullen på kaffe, hvarom, då kaffe i allt fall ju är en kassaartikel, jag måste vara med, i händelse finansiella skäl ovilkorli-

gen bjuda det. På denna grund hemställer jag om återremiss af nu förevarande punkt.

*Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Då en återremiss i sista stadiet af riksdagen hvarken är önskelig eller särskildt i nu förevarande fråga behöflig, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Reutersvärd: De skäl för återremiss, som af en ledamot på Stockholms läns bänk blifvit åberopade, kan jag ingalunda godkänna, hvaremot till en sådan åtgärd i den syftning, som af Herr Peyron blifvit framhållen, syntes mig finnas någon anledning. Att uppskjuta afgörandet med denna fråga några dagar i hopp att dessförinnan få se, om tullförhöjningen är behöflig eller icke, tror jag ingalunda vore välbetänkt, ty vi kunna lika litet om några dagar som nu beräkna den brist, som för år 1878 är att fylla. Man har tänkt sig möjligheten af att något deraf skulle kunna betäckas genom den höjda bränvinstillverkningsafgiften och något genom de föreslagna ökade tullsatserna, om, såsom sannolikt är, dessa snart komma att träda i kraft; men hvad som på detta sätt kan inbringas tror jag vara omöjligt att beräkna. Det beror på storleken af den hufvudsakligen för jästberedningen afsedda bränvinsbränningen under sommaren och på den import af socker och tobak, som kommer att ske efter det de högre tullsatserna blifvit gällande. Att häröfver på förhand uppgöra så noggranna beräkningar, att man kan se, om ett eller annat hundra tusental behöfves, är alldeles omöjligt. För min del önskar jag, att ärendet icke måtte blifva till Utskottet återremitteradt, utan genast afgjordt i den ena eller andra riktningen.

Grefve Lagerberg: Då de fleste, som yttrat sig, förklarar, att de önska undvika att höja tullen på kaffe för att icke sakna anledning att öka den allmänna bevillningen, ber jag få nämna, att jag, som icke är böjd för att under nuvarande förhållanden höja den allmänna bevillningen, utan i afseende derå delar de åsigt, som i Kongl. Maj:ts nådiga proposition blifvit framställda, deremot är vilig att ingå på en förhöjning af tullen å kaffe. Af ordförandens i Stats-Utskottet nyss framlagda beräkning öfver statsverkets inkomster och utgifter hafva vi hört, att den brist, som återstår att fylla, om Bevillnings-Utskottets förslag blefvo bifallna, uppgår endast till omkring 6 å 700,000 kronor och Herr Peyron har upplyst, att en förhöjning i tullen på kaffe af två öre på skålpundet skulle inbringa omkring en half million. Antaga vi då Herr Peyrons förslag, äro vi således från hela statsbristen, och förenar jag mig därför i af honom framställt yrkande om återremiss.

Herr Svanberg: Då för att bereda staten inkomster en förhöjning i tullsatserna å så kallade kassaartiklar är nödvändig och jag icke kan finna någon rimlig anledning till att endast höja tullen på socker och icke på kaffe, utan det fast hellre synes mig lämpligare att lägga en mera förhöjd tull på kaffe än på socker, helst då man betänker att, såsom äfven Herr Peyron nyss upplyst, kaffe-

Förhöjd tull-
sats å kaffe.
(Forts.)

priserna i år ställa sig vida lägre än förra året och sålunda för de nu med så mycken ömhet omtalade behöfvande familjerna, för hvilka kaffe utgör en nödvändighetsvara, utgifterna i följd af en förhöjd kaffetull icke skulle derigenom blifva ens så stora som i fjol, önskade jag helst framgång åt Herr Peyrons förslag, eller att tullen å kaffe förhöjdes med 2 öre på skålpundet, men då föga hopp om bifall härtill lärer förefinnas, helst en återremiss till Bevillnings-Utskottet då vore nödvändig, vill jag i nu föredragna punkt förena mig med dem, som yrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o) att den förevarande punkten måtte bifallas; 2:o) att Kammaren, med afslag å punkten, skulle bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning om förhöjning af tullafgiften för kaffe med ett öre per skålpund; 3:o) att Kammaren, med afslag å punkten, måtte besluta, att tullen å kaffe skulle med 2 öre för skålpundet förhöjas; samt 4:o) att punkten måtte till Utskottet återförvisas.

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts ifrågasvarande nådiga framställning, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej, vidare proposition på afslag å punkten och förhöjning af tullen å kaffe med 2 öre för hvarje skålpund, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på återremiss af punkten, hvartill svarades nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blifvit gjord samt med många både ja och nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, på Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit afslag å punkten och bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller andra punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bifaller Kongl. Maj:ts framställning om förhöjning af tullsatsen å kaffe med ett öre för skålpundet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38.

Nej — 64.

Den vidare föredragningen af betänkandet uppsköts härefter till nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i 65 § Riksdagsordningen och 69 § Regeringsformen;

äfvensom Lag-Utskottets utlåtanden och memorial: N:o 33, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående förändrad lagstiftning om äktenskapsskildnad; N:o 34, i anledning af väckt motion om antagande af en författning angående utredning af gäldbunden köpmans bo genom så kallad afveckling under administration; N:o 35, i anledning af Första Kammarens återremiss af tvenne paragrafer i det af Utskottet i dess Utlåtande N:o 27, öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten, framlagda förslag till lag i ämnet; hvarefter beslöts, att dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslista till nästa sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Ribbing, Carl*, under tre veckors tid från morgondagen; hvarefter Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.
